

sandžak

NACIONALNA REVIJA ZA POLITIKU I KULTURU

KO U OVOJ ZEMLJI
ZABORAVI STANICU
ŠTRPCI I 27. FEBRUAR 1993.
ODUSTAO JE OD BUDUĆNOSTI

**NA ŽALOST, NIJESU SAMO
ŠTRPCI...**

ISSN 0354-2661

9 770354 266100

MJESEČNA NACIONALNA REVIJA ZA POLITIKU I KULTURU «SANDŽAK» | BR. 183 | 10. APRIL 2015.
CIJENA 100 RSD | CG 1€ | BIH 2 KM | EU 3 EUR | USD 5 \$ | CH 4 CHF | GB 4 GBP | TR 4 TL

www.revijasandzak.com

NACIONALNA REVIIJA ZA POLITIKU I KULTURU "SANDŽAK"
IZDAVAČ: ZAJEDNICA SANDŽAČKE DIJASPORE (ZSD)

DIREKTOR

MITHAT EF. MUJOVIĆ (mmidhat@gmail.com)

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

EDIN ZEĆIROVIĆ (zecirovic.edin@gmail.com)

POMOĆNIK GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA

MUHAMED ĆEMAN (muhamed.ceman@gmail.com)

TEHNIČKI UREDNIK

SENAD REDŽEPOVIĆ (senko_x@hotmail.com)

LEKTOR

MAHMUT SULJOVIĆ (mahmud.s@hotmail.com)

REDAKCIJA

HAZBIJA KALAČ (hazkal@live.com)

JAHJA FEHRATOVIĆ (korektor_sveznadar@hotmail.com)

ADMIR MURATOVIĆ (muratovic.admir8@gmail.com)

SULEJMAN ALIČKOVIĆ (alickovic_sulejman@yahoo.de)

MUHAMED MAHMUTOVIĆ (mahmutovic.m@gmail.com)

MERSADA NURUDDINA AGOVIĆ (nuruddinaa2@gmail.com)

SUAD BEĆIROVIĆ (s.becirovic@uninp.edu.rs)

ZAIM REDŽEPOVIĆ (zaimredzepovic@yahoo.com)

ALEN DURAKOVIĆ (durakovicalen@gmail.com)

FERID BULIĆ (ferid.bulic@gmail.com)

SARADNICI

HAKO DULJEVIĆ, ŠEFKET KRČIĆ, ŠERIF ŠAČIĆ, AIDA ZORONJIĆ, FIKRET
ZORONJIĆ, SULEJMAN ALIČKOVIĆ, ADNAN HASANOVIĆ, ARMIN ŠABOTIĆ

SADRŽAJ:

Riječ urednika:

NA ŽALOST, NIJESU SAMO ŠTRPCI

Edin Zećirović

Reportaža:

SLIKOM I PEROM

Muhamed Ćeman

Tabirenja:

HOROR SJENIČKOG ZDRAVSTVA

Sanela Halković

Tabirenja:

AKO JE CRNA GORA, NE MORAJU BITI I LJUDI

Mithat R. Ćeman

RUKOPISI I
FOTOGRAFIJE SE
NE VRAĆAJU

DIZAJN
IFET ALIČKOVIĆ

ADRESA
GRADSKA 1, 36 300 NOVI PAZAR
TEL: 066/ 322-181, FAX: 020/322-181
E-MAIL: revijasandzak@gmail.com

NA ŽALOST, NIJESU SAMO ŠTRPCI

Nerijetko sam razmišljao o tome kako je moguće da zločini poput onih u Šahovićima ili Starčeviću ostanu nerasvijetljeni, a počinioci nekažnjeni. Međutim kako vrijeme odmiče i nižu se godine jedna za drugom, životna zbilja nam sama daje odgovor na ovo pitanje. Naime, nije davno bilo, pa da ne možemo pamtit, kada su nam se desili zločini, torture i progoni poput ovih koje ću hronološki nabrojati (ograničio sam se samo na Sandžak, jer za one u BiH bi trebala knjiga kako bi se pobrojali):

BUKOVICA Od juna 1992. do juna 1996. u Bukovičkim selima je od strane regularne vojske i policije tadašnje Jugoslavije, u općini Pljevlja (prema podacima Udruženja poginulih Bukovičana) oteto 11 osoba, a 70 ih je podvrgnuto teškoj fizičkoj torturi. Zapaljeno je najmanje 8 kuća, uništene dvije džamije, protjerano oko 90 porodica sa oko 270 članova, a sva domaćinstva opljačkana. Od 31 sela Bukovice u kojima su živjeli Bošnjaci 24 sela su potpuno raseljena. U sudskom epilogu 21.12.2010. šestočlano sudsko vijeće na čelu sa Šefkijom Đeševićem je izreklo („usljed nedostatka dokaza“) oslobađajuću presudu svim akterima bukovačkih zločina. Da bi se u startu zataškala, presuda je saopštena tek 31.12.2010. godine (ouči nove godine) u 15h.

SJEVERIN 22. oktobra 1992. godine na stanici Mioč kod Priboja paraVOJNA formacija na čelu sa Milanom Lukićem je otela 16 Bošnjaka. Potom su ih odveli u hotel Vilina Vlas kod Višegrada gdje su se nad njima fizički izživljavali, što je po Milanovoj naredbi fotografisao jedan fotoreporter, a potom su ih odveli na obalu Drine i strijeljali ih. Suđenje za ratni zločin optuženima za otmicu u Sjeverinu održano je pred vijećem Okružnog suda u Beogradu, koje je osudilo u odsustvu Milana Lukića i Olivera Krsmanovića na po 20 godina zatvora, Dragutina Dragićevića, koji je prisustvoovao suđenju na 20 godina zatvora i Đorđa Ševića, koji je takođe prisustvoovao suđenju, na 15 godina zatvora. Dakle ukupno na 75 godina / 16 ubijenih = 4,7 godina za svakog ubijenog Bošnjaka, da li je to pravda?

KUKUROVIĆE 18. februara 1993. godine užički korpus u sastavu Vojske Jugoslavije izvršio je granatiranje sela Kukurovići u općini Priboj, pri čemu su ubijena 3 mještanina Bošnjačke nacionalnosti,

prčinjena ogromna materijalna šteta i zaplašeno ostalo stanovništvo, naravno bez ikakvog povoda. Nekoliko dana kasnije opljačkane su i spaljene ostale bošnjačke kuće. Aprila 2013. Viši sud R Srbije donosi presudu u kojoj utvrđuje odgovornost Vojske Jugoslavije za ratni zločin počinjen u selu Kukurovići. Ubrzo zatim marta 2014. apelacioni sud u Beogradu poništava presudu Višeg suda i predmet vraća na ponovno suđenje. U dogledno vrijeme javnost će imati priliku da se upozna sa pravdom ovih sudova kada su u pitanju Bošnjaci.

ŠTRPCI 27. februara 1993. godine, prema svim indicijama, Milan Lukić opet sa svojom paraVOJNOM formacijom i uz pomoć državnih organa, u stanici Štrpci vrši otmicu 18 Bošnjaka, 1 Hrovata i jedne nepoznate osobe, čija sudbina do dan danas nije rasvijetljena. Jedino što se pouzdano zna jeste da su mrtvi. Podsjećanja radi, Milan Lukić je priveden od strane užičke policije 4 dana nakon otmice Sjeverinskih Bošnjaka (26.10.1992.), da bi ubrzo na intervenciju viših državnih instanci bio pušten, što mu je nesumljivo omogućilo izvođenje monstruoznog zločina u Štrpcima. Tek 22 godine nakon ovog stravičnog zločina srbijanske vlasti su podigle optužnicu (03.03.2015.godine) protiv 5 lica. U BiH je istovremeno privedeno u vezi sa ovim zločinom još 10 lica. Međutim već 19.03.2015. Vijeće Apelacionog suda u Beogradu ukida pritvor svoj peterici optuženih i pušta ih da se brane sa slobode. Ostaje da se vidi da li će u ovom slučaju državni organi biti dosljedniji i efikasniji u odnosu na dosadašnju praksu kada su u pitanju zločini prema Bošnjacima, ili ... ?

Ovakvi zločini u civiliziranom svijetu XXI stoljeća, u uređenim društvima i odgovornim zajednicama ne mogu ostati nerasvijetljeni, a počinioci moraju biti izvedeni pred lice pravde i adekvatno kažnjeni. Ovo je preduslov u koliko želimo jedni drugima gledati u oči kako bismo nakon toga mi Bošnjaci mogli ublažiti ožiljke svojih rana, a našoj djeci osigurati izvjesniju budućnost bez nove Bukovice, Sjeverina, Kukurovića, Štrpaca i sličnih zlodjela.

SLIKOM I PEROM

U subotu večer, u prepunoj sali luksemburškog predgrađa Begen, svečano je obilježena treća godišnjica osnivanja Bošnjačke kulturne zajednice (BKZ) Luksemburga.

Muhamed Čeman

Manifestacija je svečano otpečela učenjem odlomka iz Kur'ana. Nakon što je proučeno ašere, prisutnima se kratko obratio predsjednik BKZ Luksemburga Muhamed Čeman, koji je tom prilikom poselamio prisutne i iskazao im dobrodošlicu, a nakon toga pojasnio da je organizator večeri vodio računa da program koji slijedi svojim sadržajem ispoštuje tri glavne odrednice bošnjačkog identiteta – vjeru, jezik i vezivanje za domovinski prostor, Bosnu i Sandžak. Također se dotakao medijske hajke kojoj je BKZ Luksemburga bila izložena u zadnje dvije godine zbog prikupljanja sredstava za izgradnju Bošnjačkog kulturnog centra u Petnjici na Bihoru, te je istakao da su pomenuti pritisci samo dodatno ojačali BKZ Luksemburga čemu svjedoči i veliki broj prisutnih na obilježavanju njene treće godišnjice.

Promocija Enciklopedije sandžačkobošnjačke književnosti

U nastavku programa, moderator Elvedin Halilović najavio je promociju Enciklopedije sandžačkobošnjačke književnosti, te je dao riječ promotoru, književniku Remziji Hajdarpašiću, koji je u svom iscrpnom predstavljanju Enciklopedije između ostalog istakao da je Enciklopedija najbolji dokaz o sazrijevanju našeg naroda, te da je njome gospodin Fehratović ugradio još jedan kamen u temelje riznice u kojoj se čuva bošnjački identitet i kultura. Hajdarpašić je takođe podvukao da ne može savremeni sandžački pisac stvarati djela primjerena modernom dobu bez poznavanja sopstvenih korijena. Uslijedilo je obraćanje autora Enciklopedije dr. Jahje Fehratovića, koji je tom prilikom govorio o sandžačkobošnjačkoj književnosti kroz povijest te njenom prisvajanju od strane naših komšija, prvenstveno Srba i Crnogoraca. U tom kontekstu istakao je i glavnu važnost nastajanja Enciklopedije, a podvukao je i značaj institucija poput Svjetskog bošnjačkog kongresa – izdavača Enciklopedije, ali i BKZ-a i drugih koje nastoje očuvati bošnjačku kulturu, vjeru i običaje, te interese Bošnjaka uop-

šteno. Autor Fehratović je tijekom svog izlaganja najavio skori izlazak iz štampe još nekoliko novih tomova Enciklopedije, što je osobito obradovalo prisutne.

Obraćanje predsjednika BKZ Petnjica Almira Muratovića

Po okončanju promocije Enciklopedije, prisutnima se obratio predsjednik BKZ Petnjica, Almir Muratović koji je tom prilikom predstavio rad i angažman tamošnjeg BKZ-a, te je takođe premijerno prikazana i kratka video reportaža iz Petnjice realizovana od strane SandžakTV, koja je detaljno predstavila projekat izgradnje Bošnjačkog kulturnog centra (BKC) "Sandžak" u Petnjici. Uslijedila je polučasovna pauza koja je protekla uz muhabet i druženje mnogobrojne publike i govornika.

Dodjela priznanja «Mulla Osman Hrastoder»

U drugom dijelu programa, svečano je dodijeljeno priznanje koje je ustanovila upravo BKZ Luksemburga, a koja nosi naziv po velikom heroju Sandžaka – "Mulla Osman Hrastoder". Ovogodišnji laureat je predsjednik Šure, tj. Islamske zajednice Luksemburga Sabahudin Selimović. Organizator se odlučio da ovogodišnje priznanje uruči gospodinu Selimoviću kako bi mu se odalo priznanje za veliki trud i zalaganje u kontekstu okupljanja muslimana tj. džemata u zajedničku uniju tj. Šuru, što je predušlov za traženje ravnopravnog statusa po uzoru na druge religije u Luksemburgu, te je nedavno, kao posljedica pomenutih napora, islam u Luksemburgu konačno konvencioniran kroz potpisivanje ugovora između predstavnika Šure i Države. Priznanje u ruke gospodina Selimovića uručio je najstariji član odbora BKZ Luksemburga hadži Omer Pezerović. Vidno ganut, Selimović se kratko obratio prisutnima. Tom prilikom čestitao je godišnjicu BKZ Luksemburga, srdačno se zahvalio na dodjeli priznanja, te je na kraju istakao da skraćena BKZ za njega ne znači samo Bošnjačka kulturna zajednica, već i BOŠNJACI

KRENIMO ZAJEDNO.

Obraćanje predsjednika Svjetskog bošnjačkog kongresa (SBK) dr. Mustafe Cerića

Po uručanju nagrade, uslijedilo je nadahnuto obraćanje predsjednika Svjetskog bošnjačkog kongresa (SBK) dr. Mustafe Cerića, koji je govorio na temu – "Domovinski prostor Bošnjaka – savremeni izazovi i perspektive", te ovom prilikom poštovani čitatelji, zbog njegove osobite važnosti i značaja, objavljujemo integralni sadržaj njegovog izlaganja.

LJILJANI: „Hvala vam što ste, u ovako velikom broju, došli na ovu našu 3. obljetnicu BKZ-a, jer znam da vam se večeras u Luksemburgu nude i drugi programi, možda više zabavni, ali vi ste se odlučili ovu večer pokloniti svojoj naciji... Hvala vam na tome od mog i srca svih Bošnjaka, koji prihvataju pravilo da je 'svaki Bošnjak odgovoran za drugog Bošnjaka', ma gdje bio... Važno je naglasiti ovu izreku 'ma gdje bio', jer vidim da smo se večeras okupili ovdje u Luksemburgu kao Bošnjaci iz raznih krajeva na Balkanu i Europi sa nacionalnom zastavom Bošnjaka – s ljiljanima... Da, kao što znate, Svjetski bošnjački kongres je usvojio zastavu sa ljiljanima kao nacionalnu zastavu Bošnjaka... Oni koji se protive da ova zastava bude samo zastava Bošnjaka, dobro su došli da prihvate da ljiljani budu i njihova zastava, jer mi smo potpuno svjesni činjenice da Bošnjaci nisu samo muslimani, već da Bošnjaci mogu biti i hrišćani i kršćani... Bošnjak nije vjersko, već nacionalno ime svih onih koji se tako osjećaju, bez obzira na njihovu vjersku pripadnost.

BOSNA JE DOMOVINSKI PROSTOR BOŠNJAKA: Odmah da kažem kao odgovor na postavljenu temu: domovinski prostor Bošnjaka na Balkanu i Europi je definiran u njihovom povijesnom i nacionalnom imenu – Bošnjak; imenu koje je izvedeno iz imena njihove zemlje,

Bosne. Ovu vezu između nacionalnog imena – Bošnjak – i domovinskog prostora – Bosna – ne samo da nije teško primijetiti, već ta dva pojma nije moguće rastaviti ni fizički ni mentalno. Dakle, Bosna je glavni domovinski prostor Bošnjaka, koji su svakim danom sve više svjesni te činjenice i sve se više oslobađaju straha da o tome jasno i glasno govore. Također, oni kojima je na srcu suživot i tolerancija na Balkanu, sve više razumiju ovaj govor Bošnjaka, kao što razumiju da je i Sandžak povijesni i nacionalni prostor Bošnjaka. Dakako, gorka je činjenica da su Bošnjaci danas rasuti po cijelom Balkanu, Europi, Sjevernoj Americi i Australiji. Najviše ih ima u Turskoj. Prema nekim procjenama, Bošnjaka danas ima oko deset miliona. Ako je to tačno, a jeste, onda samo jedna trećina Bošnjaka živi u svojoj matičnoj zemlji Bosni i Hercegovini, dok su dvije trećine rasute po svijetu.

Ta naša saznanja o tome ko smo, šta smo, odakle smo i gdje nam je naš domovinski prostor na osnovu našeg povijesnog i nacionalnog prava, zahtijevaju da mislimo i govorimo o našim 'savremenim izazovima i perspektivama'. Prije svega, moramo se suočiti

sa percepcijama drugih o nama, percepcijama koje nemaju logike, pa baš zato i jesu percepcije, koje ne poštuju logiku, odnosno logika ne mijenja percepcije. Jedna od tih percepcija o nama, koja nas opterećuje, jeste ta da smo mi, Bošnjaci, kao nacija i kao vjera 'historijska greška'. Oni koji tako misle o nama ne znaju nam objasniti kako smo mi 'historijska greška', ali znaju da im tu grešku valja ispravljati i to etničkim čišćenjem i genocidom.

PAMĆENJE: Druga percepcija o nama, kao posljedica te prve, jeste da mi nemamo ništa svoje, vlastito, već da je sve što nam pripada, u stvari, tuđe, uključujući i naše vlastito sjećanje, naše vlastito pamćenje. Nama se osporava i pravo na vlastito pamćenje, jer ni to ne smije biti naše vlastito. Ne smijemo ni naša sjećanja prisvajati kao naša vlastita, već to za nas treba čuvati neko drugi i to nam servirati onako i onoliko koliko u nama neće buditi osjećaj prava na naciju, vjeru, jezik, kulturu, zemlju i državu, jer oni znaju, a evo i mi znamo, da je identitet jedne nacije u kontinuitetu njenog pamćenja. Zato im je zasmetalo osni-

vanje naših nacionalnih institucija, jer su u tome prepoznali da im te njihove negativne percepcije o nama padaju u vodu. Mi ne samo da odbacujemo njihovu percepciju o 'historijskoj grešci', već smo se odvažili planski i svjesno oživljavati naše sjećanje, naše pamćenje na naše pravo na naciju, vjeru, kulturu, jezik, zemlju, dom, domovinu i državu. To su savremeni izazovi Bošnjaka - da se probude, da se sjetu i da upamte svoje povijesno i nacionalno pravo na naciju i državu iz čega proizilaze i sva druga prava, kao što su pravo na vjeru, kulturu, jezik, dom i domovinu. Naravno, matičnu domovinu Bosnu i Hercegovinu svih Bošnjaka, ma gdje bili...

PANBOŠNJAČKO NACIONALNO BUĐENJE: Dakako, negativne percepcije drugih o nama nas opterećuju, ali percepcije koje mi imamo o samima sebi su opasnije. Prije svih, percepcija koju mi sami sebi namećemo, svjesno ili nesvjesno, o tome da ne znamo čiji smo zato što nismo spremni biti svoji i raditi za svoj nacionalni interes. Ova samopercepcija Bošnjaka je posljedica konfuzije u definiciji da Bosna i Herce-

govina nije ničija zemlja, pa tako može biti svačija, te da ni Bošnjaci nisu ničiji, pa čak ni svoji, pa mogu biti svačiji. Ovu samonegirajuću percepciju o nama samima moramo mijenjati kroz razvijanje svijesti o bošnjačkom nacionalnom suosjećanju i solidarnosti, tako da Bošnjaci znaju da se imaju na koga osloniti i pouzdati, a to će reći da Bošnjaci pripadaju samima sebi, te da njihova zemlja Bosna i Hercegovina pripada njima, kao što pripada i svima drugima koji je doživljavaju kao svoju zemlju i svoju državu. Zbog toga, nema potrebe da Bošnjaci budu ičiji. Nema potrebe da se bilo kome dodvoravaju. Nema potrebe da svoju naciju izdaju zarad svojih ličnih interesa. Posebno je opasna percepcija, koja se u posljednje vrijeme širi među Bošnjacima, a to je da se Bošnjak ne može pouzdati u drugog Bošnjaka nacionalno, politički, poslovno, pa čak ni prijateljski. Konstatcija koja se često čuje među Bošnjacima: 'Najgori su naši', treba nas zabrinuti i moramo se upitati šta se to s nama događa pa sami sebi jamu kopamo. Bošnjaci nisu loši ljudi. Spremni su jedan drugome pomoći, ali gubitak nacionalnog, političkog i poslovnog samopoštovanja

(self-esteem) u Bošnjaka javlja se kao posljedica nedostatka osmišljenog i uvjerljivog nacionalnog i političkog vođstva, a to opet rađa još jednu opterećavajuću, negativnu samopercepciju o tome da smo, kao nacija, neuspješni zato što nijedan započeti nacionalni projekat ne možemo privesti kraju. Tako u zadnje vrijeme neki govori i o našim započetim nacionalnim projektima Svjetskom bošnjačkom kongresu (SBK), Bošnjačkoj akademiji nauka i umjetnosti (BANU), Bošnjačkom nacionalnom fondu (BNF) i Bošnjačkoj kulturnoj zajednici (BKZ)... Oni koji to govore, u želji da nas motiviraju da radimo više i brže u podizanju ovih naših nacionalnih institucija, su dobronamjerni i mi to pozdravljamo... Međutim, ima i onih koji nas ovom pričom žele obeshrabrili na ovom našem putu, jer im je to do sada polazilo za rukom, da nas svojom negativnom pričom uplaše, pa da odustanemo od započetog posla. Upravo njima želimo poručiti da su se ovoga puta preračunali, jer nas njihova negativna priča samo stimulira da radimo više, bolje i uspješnije, ako Bog da... Dokaz tome je i ovaj večerašnji skup, ova promocija 'Enciklopedije sandžačkobošnjačke

književnosti', te vaše prisustvo, koje je izraz visoke nacionalne svijesti u Bošnjaka. Dakle, ideja panbošnjačkog nacionalnog buđenja se ostvaruje... polahko, ali sigurno, hvala Bogu...

Dragi Bošnjaci i Bošnjakinje, ma gdje bili, 21. stoljeće je stoljeće našeg nacionalnog, kulturnog i državnog buđenja, našeg ustajanja, našeg jedinstva u odbrani od etničkog čišćenja i genocida. Mi to dugujemo našim potomcima! Zato, hrabro i ponosno trebamo biti zajedno na našem putu do zadnog cilja, ako Bog da..."

U sklopu večeri, fatihom, dovom i(li) minutom šutnje odata je počast tragično preminulim u padu helikoptera u Srbiji.

U danima koji su prethodili ovom doista po riječima mnogih prisutnih izvanrednom skupu, predsjednik SBK-a dr. Cerić susreo se sa imamima, predstavnicima bošnjačkih udruženja i džemata u Luksemburgu, te održao niz predavanja na različitim lokacijama u Luksemburgu.

Sanjela Falković

H O R O R

SJENIČKOG ZDRAVSTVA

Ne dao Bog nikom da se ovih dana razboli u Sjenici! A, nažalost razboleli su se mnogi. Broj obolelih od gripa poprimio je razmjere epidemije, a zdravstvo kao u Africi. Kad bi se ko ozbiljno pozabavio i uradio preciznu statistiku bilo bi to ravno pravoj humanitarnoj katastrofi. Mislite da pretjerujem? Nažalost, varate se. Ne pretjerujem, ispričaću vam istinitu muku i golgotu moje bolesne prijateljice.

„Temperatura tijela 39, u plusu. Napolju debeli minus. Ogrijeva zbog duge, hladne zime ponestaje i ložim smederevac samo ujutru i uveče kad je napolju najhladnije. Platu, teškim radom zarađenu, dvedeset tri hiljade dinara, potrošila sam još na početku mjeseca. Kašljem već danima, bole me kosti i mišići, al na posao idem, jer ako koji dan izostanem, gubim gotovo trećinu naredne plate.

Sve se nadam, bolest će sama od sebe proći, trpim, plačem, vučem se zorom..Nemam više kud, moram u bolnicu. Nemam novca ni za taksi. Onako bez snage, zastajkujući na svakom koraku, krenem po pomoć ljekara. Ulice zatrpane snijegom, trotoari ne očišćeni, led ispod snijega, pazim da ne padnem. Hladno mi i pored visoke tjelesne temperature. Dođoh nekako do bolnice, u groznici, drhtim pridržavajući se za zidove.

Na šalteru predejem zdravstvenu knjižicu. Sestrica mi odmah traži pedeset dinara. Nemam, kažem, loše mi je ne mogu da stojim. Participacija mora da se plati, kaže mi ona. Šutim, crvenim, jer nemam (hljeb već danima uzimam na veresiju u prodavnici u komšiluku). Evo ja ću platiti, samo da se ne zadržavamo, kaže godpođa iza mene, koja nestrpljivo čeka.

I žena zaista plati. Međutim, moja izabrana doktroka je na trudničkom bolivanju i moram izabrati drugog doktora, kaže mi sestra. Predlaže da sačekam tu negdje dok ona popuni papire za to. Pita me kod kog bih sada doktora, nabraja

prezimana nekoliko njih. Kažem svejedno mi je, samo kod nekog ko radi i gdje je najmanja gužva. Svi rade, kaže ona, i gužva je svuda. Onda kažem jedino prezime koje sam zapamtila od onih nabrojanih. Ona mi daje da potpišem neki papir. I dalje stojim, drhtim, imamm vrtoglavicu i očekujem da se svakog časa sručim na pod.

Nema mjesta na stolicama u tiješnom hodniku, naslonih se na zid ispred ordinacije, do koje me uputi sestra. Čekam, dva sata. Gužva je tolika da mi se čini da se cijeli grad preselio u bolničke hodnike. Jedna od žena koja tokađe čeka red šapatom mi kaže – neke sestrice prodaju šminku i odjeću ovdje u bolnici, na radnim mjestima, predlaže mi da ako imam novca, kupim nešto od njih, pa ću, kaže imati bolji tretman. Nemam, naravno, šutim.

Ljudi oko mene razglabaju ko je kriv za nestašicu lijekova, kritikuju ministre, Valadu...slušam ih samo polovično.

Kad konačno dođoh do doktora, dijagnoza bi upala pluća, jer sam danima čekala da prođe samo od sebe. Neophodno je da primim antibiotike. Međutim, nema ih u bolnici, nema ni igala, to moram da kupim, kaže mi. I još kaže da bih morala da uradim analize krvi i urina, ali u bolničkoj laboratoriji nema rastvora za analize. Predlaže da, ako imam novca, to uradim u nekoj privatnoj laboratoriji. Šutim. Uzmem recepte za infuziju, antibiotike, parecetamole i sirup za iskašljavanje. Sestra u sobi za injekcije kaže da oni „ništa nemaju“ i da sve mora da se kupi. Nevoljno, sa mobilnog telefona, pošaljmem prijateljici poruku da dođe po mene i donese mi hiljadu dinara na zajam do plate.

Ona zaista svojim automobilom ubrzo i dođe. Krenusmo od apoteke do apoteke, da tražimo lijekove. Međutim, gentamicina nema ni u jednoj. Jedna apotekarka predlaže da se vratim kod doktora, pa da promjeni terapiju i prepiše neki drugi antibiotik.

Sve mi je teže, gušim se, kašljem, povraćam ispred apoteke..prijateljica mi pomaže Allah je nagradio. Vraćamo se opet u bolnicu, zamolimo ljude koji stoje ispred ordinacije da nas puste „samo da nešto pitamo“. Objasnih doktoru da u cijelom gradu nema nijedne jedine injekcije gentamicina, od potpunog beznađa, isprpljenosti, bolesti, očajja, preblijedim i izgubim dah, skljkam se na krevet u ordinaciji. On onda na nalogu za lijekove napisao čarobnu riječ CITO, i prijateljici reče da me odvede u hitnu službu, jer će tamo morati da mi daju terapiju.

Tamo ironično prokomentarišao ono CITO, vele zar je baš toliko hitno? No ipak mi dadoše taj antibiotik u nestašici.

Kad sam sutaradan otišla na kontrolu opet bez novca (jer sam onu hiljadarku već potrošila na lijekove), i opet pješice, dobila sam nove recepte i opet „ništa u bolnici nema“.

Šta da radim? Da pozajmljujem novac više ne mogu. Nemam dakle da kupim prepisani hemomicin, aminofiline, čak i da ih ima u apoteci na recept ja nemam ni za participaciju... Vratih se kući. Majka kaže kuhaće mi čajeve od jagorčevine i koprive. Dobro, mislim se ja, malo mi je svakako bolje od jučerašnje terapije. Toliki narod se u Africi liječi bez bolnica, travama i vradžbinama, pa zašto ne bih i ja. Na kraju krajeva, ja sam još i sretna jer imam kakav takav posao, pitam se kako se tek liječe nezaposleni, a tih je u Sjenici najviše“.

Tako, dok iščekujemo obećani evropski standard, galopiramo ka afričkoj bijedi. Ko je kriv ne znam, valjada oni koji šute i trpe.

Mithat R. Čeman

AKO JE CRNA GORA NE MORAJU BITI I LJUDI

Moje porijeklo vodi iz Južnog Sandžaka, sadašnje Crne Gore, rođen sam na Kosovu a živim u Bosni. Raspad Jugoslavije od mene je napravio putnika na međunarodnom nivou. Ovom prilikom želim spomenuti neka svoja zapažanja sa jednog putovanja u Crnu Goru, ali ne želim tretirati način na koji se odnose graničari i pun tretman dobrodošlice koju svaki put okusim i zbog koje se uvijek osjetim važnim, već želim tretirati neke detalje iz unutrašnjosti.

Padom komunizma na našim prostorima dolazi do skidanja okova jednodužja i samonegiranja tako da se otvaraju mnoga udruženja, biblioteke, kulturološke inicijative. Na poziv Islamskog kulturnog centra Podgorica i Nevladine organizacije Orijent Bar održao sam predavanja u spomenutim gradovima i evo nekih mojih zapažanja.

NEGIRANJE ILI PRISVAJANJE ISLAMSKE OSTAVŠTINE - ŽELJA ZA POKRŠTAVANJEM

O odnosu muslimana Bošnjaka prema stvaranju trenutne države Crne Gore suvišno je i nepotrebno pisati, ali mislim da je jako interesantno pogledati kakav je odnos vladajuće strukture Crne Gore prema historijskoj ostavštini muslimana u toj državi. Navest ćemo samo dva primjera: Sahat-kula u Podgorici i Stara tvrđava u Baru ili Stari Bar.

Sahat-kula u Podgorici je građevina koja se nalazi na Trgu Bećirbega Osmanagića u naselju Stara Varoš u Podgorici. Sagrađena je 1667. godine od strane turskog vezira Hadži-paše Osmanagića. Znači, ovaj dio ostavštine simbo-

lizira arhitekturu iz Osmanskog perioda čiju gradnju su osmislili, platili i izgadili muslimani da bi se danas na njoj nalazio krst.

Ne želim optuživati sadašnju vladajuću garnituru, ali želim napomenuti da od desetak džamija, koliko je nekada imala Podgorica, danas postoje samo dvije (Osmanagića i Doganjska).

Stari Bar ili Antibaris smješten je na vrhu uzvišenja pod Rumijom, udaljeno samo 4 km od mora. Zauzima površinu od 4,5 hektara, i u njemu se nalaze ostaci od preko 600 javnih građevina u kojima bi se trebale naći ostaci svih etapa koje bi svjedočile o svim kulturnim i arhitektonskim periodima historije Bara. Nalazimo ostatke starog rimskog grada, tzv. Antivarium, vidni su romanički, gotski i renesansni stilovi u gradnji. Obnovljene su, označene i natpisom opisane crkve, jedna kapela je u stalnoj funkciji dok su ostaci džamija i objekata iz doba Turskog carstva u potpunosti zanemarene i bačene u zaborav. Tek se mogu više naslućivati nego li primjećivati tragovi islamske arhitekture bez ikakvih pisanih tabli i objašnjenja a da ne spominjemo potpune rekonstrukcije kao što to na istom lokalitetu uspjeva kršćanskoj zajednici.

Sve u svemu jasno je prisutno zanemartivanje i bacanje u zaborav svega onoga što predstavlja islamsko-muslimansku tradiciju i ostavštinu. Crnogorci bi najradije da izbrišu osmanski period a oni starosjedioci (Bošnjaci i Albanci) koji dijele iste duhovne vrijednosti sa Osmanlijama za sada im to šutnjom dopuštaju.

DŽEMATSKO SAMOORGANIZIRANJE SVE IZRAŽENJE

Tokom višednevnog boravka u ova dva grada nemoguće je ne zapaziti određeni napredak u kvalitetu vjerskog života i objekata za vjersku namjenu, barem u onim dijelovima gdje je prisustvo muslimana nemoguće zanemariti ili gdje ih je nemoguće uplašiti. Medresa i par džamija u Tuzima (podgoričko predgrađe), pronalazak starih temelja porušениh džamija u Podgorici, sve glasniji vapaji o izgradnji džamije u Koniku (podgoričko naselje sa većinskim muslimanskim žvrljem) pokazatelj je da se nešto dešava.

Postojanje 3 gradske i 8 seoskih džamija u Baru, sve jača inicijativa o izgradnji džamije u novom dijelu grada pokazatelji su prisustva muslimana u ovom gradu. Tokom prošle godine u Baru je otvorena prelijepa džamija sa fenomenalnim pomoćnim prostorom i islamskim centrom koji je u velikoj mjeri doprinio kvalitetu vjerskog života u Baru.

KADROVSKI NEDOSTACI

Ono što je konstantna potreba rastućih džemata u ovim gradovima i česta zamjerka od strane aktivista jeste da ovaj napredak u infrastrukturi ne prati adekvatan napredak u kvalitetu uposlenika u IZ-u. Potreba za fakultetsko obrazovanim kadrom, mali broj poznavaca arapskog jezika, mali broj onih koji znaju da odgovore na potrebe i zahtjeve mladih, nerijetko izazivanje problema i podjela radi očuvanja svog radnog mjesta a kao odgovor na zahtjeve mladih džematlija i neupitna lojal-

nost vladajućoj strukturi neke su od zamjerki na uposlenike unutar IZ-a. Stalni problem državne administracije, a nažalost prisutan problem kod vjerskog kadra, jeste da su oni osmišljeni i na radna mjesta postavljani radi potrebe naroda a nije narod tu radi njihovih potreba. Kada se u ovom smislu stvari postavljena svoje mjesto doći će i do poboljšanja kadrovske politike a samim tim bolje će se zadovoljiti potrebe džemata i džematija.

SLOBODOUMNOST, KREATIVNOST I RADINOST NEVLADINOG SEKTORA

Svijest da apeli i iščekivanja o promjeni i poboljšanjima često bivaju gubljenje vremena entuzijaste ovih gradova je natjeralo da se samoorganiziraju. Koristeći mogućnosti udruživanja i osnivanja nevladinog sektora došlo je do otvaranja više produktivnih i obećavajućih organizacija koje se bave promoviranjem pozitivnih kulturoloških i duhovnih vrijednosti među stanovnicima a pogotovo među omladinom.

U Podgorici se izdvaja Islamski kulturni centar sa gospodinom Džiha-

dom Ramovićem na čelu koji, između ostalog, neumorno iz godine u godinu u domu kulture organizira javne tribine na kojima se tretiraju aktuelne društvene teme i na kojima mogu prisustvovati svi zainteresirani građani bez obzira na pol, godine ili ideološku orijentaciju. Do sada je organizirano preko 50 javnih tribina tokom kojih je učešće uzeo veliki broj eminentnih profesora i intelektualaca iz Južnog i Sjevernog Sandžaka, Bosne, Kosova, Albanije... Obezbjedivanje na desetine hiljada Kur'ana za džemate i pojedince kao i osnivanje mnogih biblioteka samo su neke od vidljivih ostvarenja ovog Udruženja sa gospodinom Ramovićem na čelu. Njegova zauzetost svojim poslom i posvećenost svojoj porodici nisu ga omeli da dobrovoljno, bez ikakve dunjalučke nadoknade, čak ulažući sopstvena sredstva, od rada za boljitak svih muslimana. Ovaj neumorni rad i angažman primijetili su svi dobronamjerni građani tako da Islamski kulturni centar Podgorica ima potpisan ugovor o saradnji sa Mešihatom Crne Gore i Rijasetom Bosne i Hercegovine.

Nevladina organizacija Orijent u

Baru sa Ervinom Hadžiburićem na čelu takođe daje svoj doprinos u širenje dobra i prosperiteta u tom gradu. Javnim tribinama u gradskoj sali omogućavaju svim stanovnicima da nauče ili da obnove svoja saznanja o našoj kulturi i duhovnosti. Ovakva okupljanja imaju svoje prednosti u odnosu na tradicionalna predavanja u džamijama iz razloga što oni koji ne poznaju džamijski bonton i norme ponašanja u vjerskim objektima bez sustezanja mogu doći na druženja u sali sa mogućnošću da na kraju postave pitanja ili uzmu učešća u tretiranoj temi.

Ovakvim projektima i inicijativama može se popuniti slobodan prostor i vakuum koji je konstantno prisutan u ovakvim društvima i zbog toga aktivisti zaslužuju svaki vid pohvale i podrške te ih ne treba kočiti i osporavati.

Muslimani su bili i bit će sastavni dio tog životnog prostora, ali zlatnu budućnost koja nam, ako Bog da, predstoji moramo obezbijediti radom na vjerskom i kulturološkom planu i kontinuitetom sjećanja o sebi.

POSEBNO IZDANJE

ISSN-0354-2661

sandžak

**NOVA
SERIJA**

GODINA I

Broj 8 / 1992

NEZAVISNA MJESEČNA REVIIJA ZA POLITIKU I KULTURU

KRŠENJE LJUDSKIH PRAVA U SANDŽAKU

SANDŽAČKI ODBOR ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

Odlukom Muslimanskog nacionalnog vijeća od 10. V 1991. godine osnovan je Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Potreba za jednim ovakvim tijelom osjećala se još od ranije. Naravno za vrijeme komunizma i »bratstva i jedinstva«. Tada su na našim prostorima sistematski kršena i najosnovnija ljudska prava i slobode. Muslimani su time bili više pogođeni nego ostali.

Očekivalo se da će, nakon silaska komunizma sa istorijske scene, nastupiti bolja vremena, da će savremeni svjetski tokovi doprijeti, konačno i do sandžačkih vrleti. Mislilo se da će jednom za sva vremena proći taj period mraka i zabluda. No, vrijeme »blagostanja« nije došlo. Kažu oni sa većim iskustvom da komunizam još nije izumro. Izgleda da je samo, kažu, dlaku promijenio. Vrijeme totalitarizma, nažalost, nije još, sa naših prostora otišlo u zaborav. Kršenja ljudskih prava Muslimana su nastavljena.

Sandžački čovjek, iako gostoprimljiv i bezazlen, iako darežljiv i uvijek iskrenih namjera, nekako je trn u oku svome okruženju. Zašto — odgovor nije mogao naći. Dugo je čutao ali nije se slagao. Osjećao je nepravdu i nemir, osjećao je gorčinu i sve je to tajno duboko u sebi, u tananim nitima svoje čiste sandžačke duše. I da su srećna vremena i da je sve

potaman, sandžačkom čovjeku bi bila dovoljna surovost vrleti sandžačkog krša, surovost zima i nevremena, kojima ipak kroz vijekove odolijeva. Ali, povrijediti ga u dubinu duše, poniziti, pogaziti mu ljudsko dostojanstvo, to je za njega nešto neoprostivo, to je magnum crimen (veliki zločin).

Do sada su mnoge stranice sandžačke istorije, i njegovih ljudi ispisanu upravo takvim primjerima zlehudih sudbina: egzodusima, genocidom, udaranjem u obraz, klanjem. Povredom dostojanstva ličnosti.

No eto, konačno je baš taj sandžački čovjek, odlučio da prekine čutanje o svojoj istini. Odlučio je kroz svoje Muslimansko nacionalno vijeće osnovati Odbor za zaštitu ljudskih i građanskih prava i sloboda. Ovakv Odbor upravo ovih dana postiže visoke rezultate u svom radu. Sakuplja relevantne činjenice, uzima izjave, pravi video i druge snimke. Sve će to biti prilog istini i istoriji. Ovoga puta pisano je. Nek zna cijeli svijet. I već dovoljno zna. Tu su prije svega Helsinški voč, Amnesti inter-neshel, Američka kongresna fondacija za ljudska prava.

Ova brošura je upravo jedan dio rada Sandžačkog odbora za zaštitu ljudskih prava. Nadamo se da idu bolja i sretnija vremena.

Harun Hadžić
predsjednik Odbora

sudu izrekao sudija Miladin Joksimović iz Bijelog Polja, K. br. 138/91.

26. oktobar 1991. godine,

2. U dvorište Husein-pašine džamije u Pljevljima bačena eksplozivna naprava ogromne razorne moći od koje su nastupila oštećenja, i potpuno uništen kiosk Stranke Demokratske Akcije iz Pljevalja. Organi unutrašnjih poslova izjavili su da ne znaju ko je podmetnuo eksploziv.

3. U 2 sata i 15 minuta izvršen pretres kuće nastavnika Refika Šahmana u selu Lozna opština Bijelo Polje. Porodica mu je maltretirana. Policija prilikom pretresa nije imala pismeni nalog odnosno odobrenje za pretres. Tražili su oružje i

PRVI DIO

KRŠENJE LJUDSKIH PRAVA I DRŽAVNI TEROR U SANDŽAKU

(Od 15. maja 1991. do 25. februara 1992. g.)

15. maj 1991. godine,

1. Hasanagić Iljaz, dipl. ecc. iz Srdevca kod Bijelog Polja, predsjednik SDA ogranak Bijelo Polje, osuđen na kaznu zatvora od 45 dana, zbog navodnog vrijeđanja milicije. Pre-

materijal o sprovedenom referendumu za autonomiju Sandžaka.

28. oktobar 1991. godine,

4. U 1 čas i 30 minuta u naselju Rakonje opština Bijelo Polje, izvršen je brutalan pretres stana narodnog poslanika Vesković Rišata, koji je i aktivista SDA Crne Gore. Maltretirana mu je porodica. Milicija nije imala nalog za pretres. Tražili su materijal za autonomiju Sandžaka.

5. U 2 sata ujutru, u ulici Loznice u Bijelom Polju, organi milicije MUP-a Crne Gore, izvršili su brutalan pretres kuća odbornika SO Bijelo Polje – Mevludina Kasumovića. U kasne sate porodica mu je maltretirana i prepadana. Milicija je vršila pretres bez naloga pod izgovorom da traži materijal od sprovedenog referenduma za autonomiju Sandžaka. Kasumović je aktivista SDA Crne Gore.

22. septembar 1991. godine,

6. U titogradski vojni zatvor privedeni su rezervisti – Muslimani, njih 28, svi iz Pjivealja i to: Polimac Salko, Kriještorac Fevzo, Čuturać Senad, Bakija Hajrudin, Imširović Rasim, Šabanović Aziz, Stupar Asko, Handabaka Safet, Delić Selim, Alihodžić Selim, Prijača Ermin, Harbić Elvedin, Čuturać Mirsad, Hasović Sabit, Đak Esad, Lukovac Šukrija, Kazaz Muharem, Gelić Izet, Mahmutović Kemal, Hodžić Kemal, Đurđević Jasmin, Imširović Zičro, Košuta Murat, Kadić Nazmija, Čuturać Sabrija, Džinović Mirsad, Delić Senad, i Nahodović Izet. Imenovani su stavljeni u pritvor jer su odbili da pođu na ratište u Trebinje i Dubrovnik. U vojnom zatvoru su proveli 20 dana, a u civilnom 30 dana. Protiv njih je pokrenut krivični postupak.

28. oktobar 1991. godine,

7. Nakon izvršenog pretresa kuće, i dvosatnog maltretiranja, u selu Bistrica kod Bijelog Polja, uhapšen je profesor istorije bez zaposlenja – Dizdarević Abdulah. Organi MUP-a nisu imali nalog za ulazak u stan i pretres. (Poslije hapšenja Dizdarević je proveo u samici 3 dana, a u pritvoru ukupno 15 dana, maltretiran je i vrijeđan. Inspektor Bošković iz centra bezbjednosti Bijelo Polje mu je psovao muslimansku majku i prijetio da će ga ubiti. Za svo vrijeme saslušanja Dizdarević je bio vezan za stolicu na kojoj je sjedio). Organi MUP-a su sve ovo činili pod izgovorom da traže oružje i referendumski materijal o autonomiji Sandžaka.

8. U 2 sata noću, 15 naoružanih milicionera i rezervista MUP-a Centra bezbjednosti iz Ivangrada, predvođenih zam-

jenikom Odjeljenja bezbjednosti iz Rožaja izvršenim Stokovićem, opkolilo je kuću narodnog poslanika i predsjednika Stranke demokratske akcije Crne Gore Haruna Hadžića i njegovog oca Huseina. Milicioneri su grubo upali u kuću i izvršili brutalnu premetačinu kućnog inventara, nisu imali nalog za pretres, nisu pribavili civilne svjedoke i nisu poštovali Hadžićevo pozivanje na poslanički imunitet. Milicija se pravdala da traži oružje i referendumski materijal o autonomiji Sandžaka. Nakon pretresa poslanika Hadžića je milicija sprovela u Centar bezbjednosti u Ivangradu gdje je zadržan 5 sati na informativnom razgovoru.

9. U 23 časa, dakle kasno u noći 6 naoružanih mupovaca iz Centra bezbjednosti iz Ivangrada sa uperenim automatskim puškama upalo je u kuću 68 godišnjeg Huseina Hadžića iz Rožaja i izvršilo pretres. Pretres je izvršen samo iz razloga što je Husein Hadžić otac narodnog poslanika i predsjednika SDA Crne Gore Haruna Hadžića. Milicija je tražila oružje i referendumski materijal o autonomiji Sandžaka.

10. U 22 časa noću, inspektori Odjeljenja bezbjednosti iz Rožaja Isah Ademagić i Omer Dautović sa još dvojicom milicionera upali su u kuću Čazima Hadžića u selu Balotićima kod Rožaja i izvršili pretres. Nakon pretresa kuće mupovci su uhapsili njegovog sina narodnog poslanika u SO Rožaje, apsolventa Prištinskog univerziteta Hidajeta Hadžića. Sproveli su ga u CB u Ivangrad gdje je nakon informativnog razgovora iako ima odbornički imunitet, stavljen u pritvor i tamo zadržan 14 sati.

Izgovor milicije za hapšenje i maltretiranje odbornika Hadžića bio je pronalazak referenduskog materijala kod njega o autonomiji Sandžaka.

11. Oko 21 čas u ulici Oslobođenja br. 64 u Rožajama izvršen je upad u kuću Mehdije Husovića, od strane naoružanih pripadnika MUP-a Crne Gore, koji su izvršili brutalan i vandalski pretres. Husić je narodni odbornik u SO Rožaje i predsjednik ogranka SDA za Rožaje.

Milicija je istovremeno izvršila pretres i stana Husićevo brata Ešefa koji stanuje u istoj kući. Izgovor milicije je bio da traže oružje a u stvari tražili su referendumski materijal o autonomiji Sandžaka.

Nakon pretresa Husić Mehdija je više puta pozivan na informativni razgovor u OB u Rožajama i u CB u Ivangradu.

12. Dana 28. oktobra 1991. godine u 10 i 30 sati organi MUP-a Crne Gore došli su u zgradu SO Rožaje i prisilili da pođe sa njima načelnik odeljenja za finansije Ejub Nurković koji je i odbornik SO Rožaje. Nurkovića su 6 naoružanih milicionera odveli do njegove kuće u Omladinsku bb u Rožajama i izvršili vandalsku premetačinu cijelog pokućstva. Milicija nije imala odobrenje za pretres.

Izgovor im je bio da traže oružje i referendumski materijal za autonomiju Sandžaka.

13. Dana 28. oktobra 1991. godine u 1 čas i 30 minuta 20 naoružanih milicionera, specijalaca i kriminalističkih inspektora opkolilo je i izvršilo totalan pretres kuće Ibrahima Šahmana u Bijelom Polju u ulici 13. juli br. 22.

Nakon pretresa Šahman je priveden u CB u Bijelo Polje i tu zadržan do 9 časova kada je sa njim obavljen informativni razgovor. Šahman je narodni odbornik u SO Bijelo Polje, ali mupovci nisu poštovali odbornički imunitet niti su čak imali nalog za pretres. Varvarizam organa MUP-a je išao dotle da su čak izvršili pretres i službenih prostorija Ibrahima Šahmana i to Saveza civilnih invalida rata, gdje Šahman radi kao dobrovoljni društveno humanitarni radnik. Mupovci su to radili pod izgovorom da traže oružje i referendumski materijal za autonomiju Sandžaka.

14. Dana 29. oktobra 1991. godine radnika »STOLARJE« iz Rožaja Kuć Hakiju, na radnom mjestu je »uzela milicija i odvela do njegove kuće u selo Gosovica gdje mu je izvršen

pretres kuće. Zastupnici su od njega da preda oružja koje ima, što ovaj nije imao, kao i referendumski materijal.

Porodica Kuća je bila uplašena i žena i djeca su vrištati. Inače Kuć Hakija je narodni odbornik u SO Rožaje i aktivista SDA Crne Gore.

30. oktobar 1991. godine,

15. Viša javno tužilaštvo u Bijelom Polju podnijelo je zahtjev Istražnom sudiji Višeg suda u Bijelom Polju KT. br. 75/91. kojim traži da se sprovede istraga protiv:

- Vasković Rifata 1958. g. iz Bijelog Polja,
- Šahman Ibrahima 1931. g. iz Bijelog Polja,
- Dizdarević Avduhaha, 1961. g. iz Bistrice, B. Polje,
- Kasumović Mevludin, 1948. g. iz Bijelog Polja,
- Kasumović Halil, 1965. g. iz Rasova, B. Polje.

Iz zahtjeva se vidi da je imenovanim stavljeno na teret organizovanje referenduma za autonomiju Sandžaka.

5. novembar 1991. godine,

16. Na autobuskoj stanici u Pljevljima, oko 15 časova dok je čekala autobus u društvu svog oca Ramiza i kćerke Emine, poginula je Kriještorac Džema (1957. godište). Nju je usmratio vojni rezervista Dragoje Drobnjak dok je razuzdano ispaljivao rafale iz automatske puške koju je nosio.

8. novembar 1991. godine,

17. Nikšić Fahrudin, milicioner u SUP-u Beograd, inače iz Novog Pazara, suspendovan je i maltretiran na nacionalnoj osnovi. Oduzeto mu je lično naoružanje i oprema koju je dužio. Fahrudinu je zvanično rečeno da je počinio težu povredu radne dužnosti nepoštovanja radnih obaveza. (Nikšić Fahrudin, br. lk. 60628, Hercegovačka 180, Novi Pazar).

7. novembar 1991. godine,

18. Više javno tužilaštvo iz Bijelog Polja podnijelo je zahtjev Višem sudu – Istražnom sudiji, da sprovede istragu protiv

- Haruna Hadžića iz Rožaja, narodnog poslanika u Parlamentu Crne Gore i predsjednika SDA Crne Gore,
- Hidajeta Hadžića iz Rožaja, narodnog odbornika u SO Rožaje.

U zahtjevu za sprovođenje istrage se imenovanima stavlja na teret da su organizovali i sprovodili referendum za autonomiju Sandžaka (KT. br. 81/91.).

13. decembar 1991. godine,

19. MUP Srbije je silom priveo i predao Titovouzičkom korpusu u garnizonu Raška, radi odvođenja na ratište:

- Nokić Nirvana, studenta ulica Višegradska br. 3 Novi Pazar,
 - Rašljanin Safeta, vozača iz sela Požega – N. Pazar,
 - Pijakić Mirsada iz Slatine, kod N. Pazara,
 - Gudžević Mesuda preduzetnika iz N. Pazara,
 - Bošnjak Munira, inženjera iz sela Varevo kod N. Pazara.
- Od dana privođenja imenovanim se ne zna dalji trag.

17. decembar 1991.

20. Milicioneri OB iz Rožaja – Murić Sako i Nurković Iso u 7 časova ujutru na grub i necivilizovan način došli su kući kod narodnog poslanika i predsjednika SDA Crne Gore Haruna Hadžića, i silom ga sproveli do odeljenja bezbjednosti u Rožaje, a odatle stražarno do višeg suda u Bijelom Polju. Hadžiću prije toga nije uručivan nikakav pismeni poziv niti obavještenje, niti je protiv njega bilo doneseno rešenje o sprovođenju istrage.

Istog dana Istražni sudija Višeg suda u Bijelom Polju – Branislav Joksimović, ne poštujući imunitet poslanika Hadžića saslušavao je istog od 10 do 14 časova. Tek na intervenciju

predsjednika opštine Rožaja Sanela Čirniković koja je prisilila predsjednika Skupštine Crne Gore, Hadžić je pušten kući.

17. decembar 1991. godine,

21. Viši sud u Bijelom Polju evanđel Hristijanovič KT. br. 20/91. naredio je sprovođenje istrage protiv:

- Haruna Hadžića, narodnog poslanika i predsjednika SDA Crne Gore,
 - Hidajeta Hadžića, narodnog poslanika u SO Rožaje.
- Imenovani su iz Rožaja i sud im stavila na teret organizovanje i učestvovanje u sprovođenju referenduma za autonomiju Sandžaka.

23. decembar 1991. godine,

22. U samom centru Plava uhapšen je Jusuf Ravončić, autoprevoznik, kojeg je milicija zatim sprovela u Odeljenje za narodnu odbranu u Ivangrad odakle je uspučen u Banjačku korpus, po informaciji tog odeljenja.

Provjerom njegovih roditelja u B. korpusu nije se mogla dobiti neka bliža informacija o imenovanom, tako da se ne zna gdje je.

23. decembar 1991. godine,

23. Oko 3 časa ujutru, na putu u blizini Leposavića, milicija je pretukla Paljevac Ismeta iz Novog Pazara, a maltretirala i šikanirala njegove saputnike Paljevac Faika i Dusanak Achana takođe iz Novog Pazara. Naime milicija je u trenutku nastanka Paljevac Ismeta pregledala na putu jedan autobus snage registracije i s obzirom da nije davala znak Paljevci da stane, on je pokušao da zaobide autobus.

U tom trenutku jedan milicioner mu je naredio da stane i izađe iz vozila.

Nakon što je on izašao, milicioner ga je udario pesnicom u glavu i oborio na zemlju. Ponovo mu je naredio da ustane a potom ga udario koljenom u predjelu stomaka od čega je Paljevac ponovo pao na zemlju. Nakon toga je Paljevca udario nekoliko puta nogom u tijelo.

ZLOČINI: misteriozno ubistvo kćerke Matije

Na intervenciju drugog milicionera koji je bio odvođen svega ovoga, Paljevac i njegovi saputnici su vraćeni put za Skoplje, gdje su bili pošli.

2. januar 1992. godine,

24. U Dvoru na Uni, na Čavilj bregu gdje je bio na odboženju vojnog roka, poginuo je vojnik Mile Milo iz opštine Tutin. Poginuli vojnik Mile Milo na 1. januara je bio obavještenju njegove jedinice poginuo nesrećno ubijen.

IV sandžak

Vojnik je pogođen jednim metkom u čelo iz neposredne blizina. Roditelji nisu zadovoljni šturim obavještenjem o smrti svoga sina i sumnjaju da ga je neko namjerno ubio na spavanju ili na drugi podmukao način, jer to nije jedini slučaj u posljednje vrijeme da vojnici muslimanske nacionalnosti ginu.

3. januar 1992. godine,

25. Uz pomoć slučajnog prolaznika milicionera, smještena je u Neuropsihijatrijsko odeljenje bolnice u Kosovskoj Mitrovici Kimeta Kahrmanović iz sela Jezgrovića opština Tutin.

Kada je za to saznao bolničar Rade, iako je bolesnica bila u teškom stanju, on ju je istukao i izbacio vani. U ljekarskom uvjerenju koje je Kimeta pribavila istog dana, stoji da su joj povrede nanosene od drugog lica, da ima modrica i krvnih podliva. Ljekarsko uvjerenje je izdao Dr. Zhubi pod brojem 2/92 iz Hiruške službe Med. Centra «30 Juli» iz Kosovske Mitrovice.

7. januar 1992. godine,

26. Čaušević Sait iz Tutina, silom je od strane milicije odveden u garnizon Raška i tamo predat radi odvođenja na ratište.

Pošto je odbio da primi oružje i opremu, isti je prebačen u vojni istražni zatvor, gdje očekuje suđenje, zato što je odbio učešće u građanskom ratu.

Njegovoj samohranjoj majci nije dozvoljeno da posjeti sina, koji se sada nalazi u vojnom zatvoru u Beogradu.

10. januar 1992. godine,

27. Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava poslao je pismo KEBS-u i obavještenje da su 7. i 8. januara 1992. g. izvršeni bombaški napadi na muslimanske objekte u Pljevljima – Crna Gora.

8. januar 1992. godine,

28. Nepoznato lice je eksplozivom raznijelo i potpuno uništilo lični automobil Zastava PV 138-14, vlasništvo imama Husein-pašine džamije u Pljevljima, Orhana ef. Mahmutovića. Policija nije otkrila počinioaca.

13. januar 1992. godine,

29. Nurović Mujesira, radnica iz sela Mura kod Novog Pazara, obratila se Sandžačkom odboru za zaštitu ljudskih prava s molbom da joj pruže pomoć oko regulisanja lične karte. Imenovana je još 10. 04. 1991. godine podnijela zahtjev za izdavanje lične karte, ali joj nadležni organi u Novom Pazaru do danas nijesu izdali taj lični dokument niti joj daju argumentovano objašnjenje zašto to ne učine.

14. januar 1992. godine,

30. Opštinskom javnom tužilaštvu u Priboju, obratile su se porodice Bećiragić Jusufa i Kačar Rifata iz Novog Pazara, te Hajredinović Haruna iz Sjenice sa zahtjevom da budu zvanično obavještena o sudbini imenovanih, koji se već nekoliko mjeseci nalaze u pritvoru po naređenju toga tužilaštva. Porodice pritvorenih su angažovale advokata Faruka Korenicu iz Kosovske Mitrovice i mole tužilaštvo i istražnog sudiju da postupi shodno članu 196. stav 4. Zakona o krivičnom postupku.

31. Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava uputio je zvaničan protest MUP-u i vladi Crne Gore i Srbije, Gospodinu Lordu Karingtonu, Gospodinu De Pinjeiru, Gospodinu Arensu, KEBS-u, te sredstvima javnog informisanja povodom milicijskih radnje i pretresa kuća i stanova lica muslimanske nacionalnosti koje su uslijedile nakon antirelnog mitinga organizovanog u Novom Pazaru od strane SDA 12. 01. 1992. g.

Pretresi, hapšenja, privođenja i privržavanja su vršeni u Novom Pazaru, Sjenici, Tutinu, Bijelom Polju, Priboju, i drugim mjestima Sandžaka, a izgovor milicije je bio da traže oružje. U protestu je zatraženo da prestanu nesnosna maltretiranja prisilna mobilizacija muslimanskog stanovništva koje odbija da pođe na hrvatsko-srpska ratišta.

15. januar 1992. godine,

32. Rješenjem direktora FAP-a iz Priboja, Pjević Vidoja, od 15. 01. 1992. godine izrečena je mjera prestanka radnog odnosa radnika toga preduzeća Čelović Mirsadu. Razlog izricanja ove mjere je neprihvatanje radnika da pođe na ratište u Hrvatsku.

26. januar 1992. godine,

33. Oko 3 časa na putu Novi Pazar – Sarajevo, kod mjesta Uvac u blizini Priboja, inspektori MUP-a Srbije Čavić i Bašić, sa grupom milicionera oduzeli su Brničanin Safetu i Društinac Ismetu iz Novog Pazara po 45 kg pršute (suhog mesa). Društinac i Brničanin su namjeravali pršutu odnijeti svojoj porodici u Sarajevo ali su ih milicioneri u tome sprečili pod izgovorom da je zabranjen izvoz hrane u BiH. Naknadno su ova dvojica obavješteni da su organi MUP-a pomenutu pršutu predali trgovinskim radnjama u Priboju radi prodaje, a njima je rečeno da se mogu žaliti.

27. januar 1992. godine,

34. Rješenjem direktora FAP-a iz Priboja Pjević Vidoja izrečena je mjera prestanka radnog odnosa radniku FAP-a Bajramović Rasimu, zbog toga što se nije odazvao pozivu da dođe na ratište u Hrvatsku.

U rješenju stoji da je neopravdana izostaja s posla.

28. januar 1992. godine,

35. Totić Hajranu iz Novog Pazara, rješenjem opštinskih organa je naredeno da se iseli iz stana koji mu je ranije dodijeljen kao nužni smještaj, jer su mu isti ti organi porušili kuću. U njegov sadašnji stan iz koga mora da se iseli, uselića se službenica SUP-a srpske nacionalnosti.

4. februar 1992. godine,

36. Nazim Izberović iz Ribarića – Opština Tutin, obavjestio je Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava, da je 04. 02. 1992. g. oko 9. časova u Tutinu milicija uhapsila njegovog brata Izberović Mensura, radnika na privremenom radu u Luksemburgu. Uhapšenom radniku je oduzet pasoš a potom je sproveden do garnizona Raška radi prisilnog odvođenja na ratište. Inače Izberović Mensur ima urednu vizu za rad i boravak u inostranstvu koja ga oslobađa mobilizacije, ali organi MUP-a to nisu uvažili kao ni činjenicu da je Izberoviću porodica nastanjena u Luksemburgu gdje privremeno živi i radi.

10. februar 1992. godine,

37. Rješenjem načelnika Odeljenja bezbjednosti iz Rožaja Velizara Vlaovića UP-I br. 015-33. od 10. 02. 1992. godine, oduzet je pištolj marke «Bernardelli» kalibar 7,65 mm, kao i oružni list za isti pištolj br. 891 vlasniku Hadžić Huseinu iz Rožaja. Iako Hadžić ima više od 60 godina i lojalan je građanin, u obrazloženju stoji da se pištolj oduzima zbog interesa javnog reda i mira i iz bezbjedonosnih razloga. Hadžić nikada nije učinio nikakav prekršaj niti krivično djelo, niti je sa bilo kim u zavadi, a pištolj posjeduje 30 godina. Inače sin vlasnika pištolja Harun Hadžić je narodni poslanik u Parlamentu Crne Gore i predsjednik SDA (muslimanske stranke) pa se pretpostavlja da je milicija samo iz tog razloga oduzela pištolj imenovanom vlasniku.

25. februar 1992. godine,

38. Numanović Selim iz Jošanice kod Novog Pazara obavjestio je Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava, da opštinski organi odbijaju da mu izdaju ličnu kartu za 18-ogodišnju kćerku Elimu. Inače porodica Numanović živi u Novom Pazaru već 50 godina gdje posjeduje kuću i druge nekretnine. Opštinski organi vlasti svoje postupke obrazlažu time da Numanović nije priložio dokaz (posjedovni list) da se na njega u Novom Pazaru vodi bilo kakva nepokretna imovina. Međutim, ti isti opštinski organi neće Numanoviću da izdaju ni posjedovni list, jer kažu da postoji zabrana prenosa prava vlasništva na nekretninama u ovoj Opštini. Porodica Numanović, koja nije jedini primjer u Novom Pazaru, ima teških problema jer bez lične dokumentacije nije u stanju da ostvari svoje svakodnevna građanska i ljudska prava, potrebe i obaveze. Inače, neposjedovanje ličnih dokumenata je prekršaj po važećim propisima, pa se takva lica (u ovom slučaju Elima) ne smiju naći u javnom saobraćaju.

DRUGI DIO REPRESIJA I KRŠENJE LJUDSKIH PRAVA U SANDŽAKU

Unazad 10-12 godina u Bijelom Polju se dogodilo više ubistava po čemu ovaj grad u Crnoj Gori pa i šire, drži neslavan rekord. Opština Bijelo Polje broji oko 60.000 stanovnika, od kojih skoro polovinu čine Muslimani, dok su ostalo Crnogorci i Srbi. Posebno ovdje treba istaći zagonetnu činjenicu, naznačenu u informaciji MUP-a Crne Gore, br. 143/1 od 28. II 1991. g. gdje stoji da u pomenutom periodu Muslimani nisu ubili ni jednog Crnogorca, odnosno Srbina (što radije posebno Muslimane), dok su Srbi odnosno Crnogorci za to vrijeme ubili 12 Muslimana.

Muslimani smatraju da ova ubistva imaju za cilj pritisak i zastrašivanje Muslimana od strane nemuslimanskog stanovništva kako bi se ovi što više iselili iz ove opštine.

Najveći dio krivice za ovakvo stanje u ovoj opštini, po mišljenju Muslimana snosi aktuelna vlast, zbog svoje neefikasnosti i nedovoljne angažovanosti da suzbije ubistva i da na drugi način preventivno i edukativno djeluje na stanovništvo u cilju međusobne tolerancije i zajedničkog života.

DAJEMO KRAĆI PREGLED POMENUTIH UBISTAVA:

Ubistvo Senada Idrizovića

U noći 31. 07./01. 08. 1979. godine, oko 1,30 sati, na Slijepač mostu kod Bijelog Polja, Mrdak Tomislav iz Bijelog Polja ispalio je jedan metak iz pištolja TT kal. 7,62 i pogodio Idrizović Senada u predjelu grudnog koša, od čega je ovaj na licu mjesta umro.

Po mišljenju suda uzrok ovog ubistva jeste upotreba alkohola.

Ubica je osuđen na 15 godina zatvora.

Ubistvo Bajrama Idrizovića

U noći 01./02. 09. 1984. godine, oko 23,00 sati, u ugostiteljskom objektu »Brskovo« na autobuskoj stanici u centru Bijelog Polja, Poleksić Milovan je bez ikakva povoda pucao u Bajrama Idrizovića, iz pištolja CZ kal. 7.62 mm od čega je ovaj na mjestu ostao mrtav.

Sud je »utvrdio« da je ovo ubistvo učinjeno bez ikakvog motiva iz nehata a ubicu je osudio na 3 godine i 6 mjeseci zatvora.

Ubistvo Murata Mulalića

U noći 15./16. 11. 1984. godine, Ferić Mirko i Čabarkapa Milić, po prethodnom dogovoru, umišljeno su lišili života, upotrebom oštrog i tupo-vrjednog metalnog predmeta, MURATA MULALIĆA iz Bijelog Polja.

Sud je utvrdio da je motiv ubistva koristiljublje. Ubice su osuđeni na 20 odnosno 15 godina zatvora.

Ubistvo Mirsada Brzaca

U noći 30./31. 01. 1988. godine, oko 3,30 sati, u privatnoj kafani »Dolina mira« u Ravnoj Rijeci kod Bijelog Polja, Sindić Obrad je, sa dva udarca nožem u predjelu lijeve strane grudnog koša lišio života Brzac Mirsada.

Sud je »utvrdio« da je povod ovog ubistva upotreba alkohola i Sindić Obrada osudio na kaznu zatvora u trajanju od 6 godina.

Ubistvo Seada Hajdarpašića

Dana 31. 01. 1990. godine, oko 18,20 sati, u ulici Slobode u Bijelom Polju, Tomić Milinko iz Bijelog Polja, upotrebom pištolja marke CZ kal. 7,65 mm umišljeno (namjerno) je lišio života Hajdarpašić Seada iz Bijelog Polja, ispalivši u njega više projektila.

Sud je utvrdio da je ubica ustvari tražio Seadovog brata Kemala koji je u saobraćajnom udesu u decembru 1987. godine izazvao smrt Milinković Sinovca, za šta je Kemal bio osuđen i izdržao kaznu.

Za ovo ubistvo sud je osudio Tomića na 15 godina zatvora za ubistvo iz niskih pobuda.

Ubistvo Džiba Omerovića

U noći 02. 08. 1990. godine, oko 21 sati u prigradskom naselju Lješnica, kod Bijelog Polja, Španjević Milijan iz Bijelog Polja, je sa više udaraca kolcem po glavi lišio života Omerović Džiba iz Potkrajaca kod Bijelog Polja.

Sud je utvrdio da se do kritičnog dana ubica i ubijeni nisu poznavali, a Španjević je kažnjen sa 14 godina zatvora.

Ubistvo Smaja Fulurije

Dana 22. 10. 1990. godine, oko 16,30 sati, Šebek Risto je u svojoj kući, sa dva metka iz lovačke puške ubio Smaja Fuluriju. Sud je »utvrdio« da navodno motiv za ovo ubistvo ne postoji, a ubica je osuđen na 12 godina zatvora. Do podnošenja gore pomenutog izvještaja MUP-a, presuda nije bila još ni izrađena, što znači da još nije pravosnažna.

I / sandžak

Rođbina Smeja Fulurije priča da je on ranjen živio još 10 dana i da je rekao da je kritičnog dana bio pozvan na kafu kod Šebeka, te da mu je ovaj nakon izvjesnog vremena ponudio da poljubi fotografiju Slobodana Miloševića, što on nije prihvatio. Nakon toga je Risto Šebek pucao u njega iz lovačke puške CZ kal. 16 mm i ubio ga.

Ubištvo Džema Kasumovića

Dana 12. 01. 1991. godine, oko 14 sati (subota, pijačni dan) u ulici Slobode, u neposrednoj blizini hotela Sandžak, došlo je do svađe između Džema Kasumovića i Radosava Minića, nakon čega je Minić pesnicom udario Kasumovića u predjelu arkade, od čega je ovaj pao i licem udario u asfaltnu podlogu i na licu mjesta ostao mrtav.

Po nahođenju suda, ubica se i ubijeni nisu poznavali i motiv ubistva je fizički obračun i trenutno nastali konflikt.

Do podnošenja pomenutog izvještaja MUP-a ovaj proces nije bio okončan, međutim nezvanično se saznaje, da je Minić Radosav za ovo ubistvo osuđen na 3 godine zatvora.

Ubištvo Rafeta Ličine

Po pričanju njegove majke Hajrije, Ličina Rafet se nalazio 1985. godine u zatvoru u Spuzu kod Titograda, gdje je zbog neke sitne krađe izdržavao jednogodišnju kaznu zatvora. U to vrijeme u zatvor je doveden i Marko Femić, ubica Murata Mulajlića. Po saznanju majke Hajrije, Femić se nasilnički ponašao u zatvoru pa i prema njenom sinu Rafetu.

Tako je jednog dana Femić natjerao Ličinu i neke druge zatvorenike da uključe sve mašine u zatvorskoj radionici kako bi za to vreme Femić iskoristio gužvu i pobjegao iz zatvora, što su ovi i učinili i Femić je pobjegao.

Nakon toga je zatvorsko osoblje, kako priča majka Ličine sav bijes iskalila na njemu od čega je ovaj umro.

Ličina je donesen u limenom sanduku i pod prisotrom straže ukopan, a sahranjen nije otvoren. Majka nije dobila pismeno obavještenje o smrti sina. Usmeno joj je rečeno da je njen sin Rafet izvršio samoubistvo vješanjem u zatvoru.

Ubištvo Jonuza Mahmutovića

• Sandžačkom odboru za zaštitu ljudskih prava, informacije o ovom ubistvu, dao je narodni odbornik u skupštini opštine Bijelo Polje Ibrahim Šahman. On kaže da je Jonuz Mahmutović ubijen 1986. godine, i da ga je ubio Ranko Novović iz sela Bistrice opština Bijelo Polje. U vezi sa ovim ubistvom doveden je i izvjesni Musliman po prezimenu Pilica, ali navodno samo da bi se ublažilo ubistvo i izbjegla kvalifikacija međunarodne netrpeljivosti. Ubica Ranko Novović kao i pomenuti Pilica su kažnjeni sa po 2,5 godina zatvora.

U vezi sa ovim ubistvima i lošim međunarodnim odnosima u Bijelom Polju, naročito poremećenim nakon višestranačkih izbora i nepravedne raspodjele vlasti u ovoj opštini na štetu Muslimana zaštita krivicu snose isključivo političke stranke Srba i Crnogoraca, Muslimani ove opštine su tražili da vlast prema njima postupa pravednije i da im ne uskraćuje elementarna ljudska prava, čime su oni stavljeni u podređen položaj.

U tom cilju su muslimanski poslanici (poslanici SDA) dana 14. 02. 1991. godine potpisali jedno saopštenje za javnost koje su istog dana podijelili poslanicima u Parlamentu Crne Gore.

Tim saopštenjem su želeli skrenuti pažnju poslanika i javnosti da su Muslimani Bijelog Polja dugo vremena izloženi velikoj represiji i tretmanu građana drugog reda. Saopštenje su potpisali poslanici Harun Hadžić, Rasim Šahman, Rasim Gurbetović, Rifat Vasković, Zaim Čindrak, Dr. Sefer Mededović i Gazim Luraš. Ovo je izazvalo buru negodovanja Crnogoraca i Srba poslanika nakon čega je predsjednik predsjedništva

Crne Gore Momir Bulatović zahtijevao da se o svemu ovom pokrene istraga i muslimanski poslanici kazne ukoliko u njihovoj radnji, kojem su uanemirili javnost ima obilježja krivičnog djela.

Nakon sprovedenog postupka i prikupljenih podataka od nadležnih organa, a na prijedlog mandatarne imunitetske komisije Skupštine Crne Gore, pomenuta sedmorica poslanika su kažnjena javnom opomenom.

To se dogodilo na sjednici Skupštine Crne Gore dana 04. aprila 1991. godine.

Kažnjeni poslanici su uzalud isticali da nije poznato u istoriji da za izrečeno mišljenje, stav ili prijedlog u Skupštini poslanik bude kažnjen te da nema mjesta ovakvom postupku Skupštine, no ništa nije pomoglo. Nije pomoglo ni pozivanje na demokratiju i prava poslanika na imunitet i sl. Naprotiv, zahtijevano je da se prihvati prijedlog za krivičnim gonjenjem sedmorice poslanika.

Ubištvo Mirsade Hajdaragić

Vojislav zvani «Migo» Lalević iz naselja Nikoljac, opština Bijelo Polje, samo 16 dana nakon što su se muslimanski poslanici pobunili u Crnogorskom Parlamentu, zbog ubistva Muslimana u Bijelom Polju, ubio je masakrirao i obeščastio četrnaestogodišnju učenicu šestog razreda Osnovne škole «Dušan Rakić», Mirsadu Hajdaragić iz B. Polja. Izmasakrirano tijelo nesrećne djevojčice je zatim sakrio u nuz prostorije u podrumu Hotela «Sandžak» u Bijelom Polju, koje je pronađeno tek 23. 04. 1991. godine tj. 3 dana nakon ubistva.

Ovaj odbor za zaštitu ljudskih prava nije mogao na dan pisanja ove informacije sa sigurnošću utvrditi da li je okončan sudski postupak protiv pomenutog ubice.

Ubištvo Fikreta Mededovića

Kljajević Igor i Miljan Đukić su ___ juna 1991. g. u prvi sumrak, oko ___ sati, na benzinskoj pumpi iz zasjede u samom centru B. Polja, ubili Fikreta Mededovića ispalivši u njega 2 kica iz lovačke puške. Do dana sastavljanja ove informacije ovaj odbor nije mogao doći do podataka kako je okončan sudski postupak, i kakvi su motivi ubistva.

Ova dva posljednja ubistva su potvrdila potrebu da bude uvažen prijedlog grupe muslimanskih poslanika da se pruži odgovarajuća zaštita Muslimanima u Bijelom Polju, da im se omogući ravnopravan tretman i dostojanstven život u svom gradu.

TREĆI DIO KRŠENJE LJUDSKIH PRAVA I REPRESIJA AKTUELNE VLASTI PREMA MUSLIMANIMA U SANDŽAKU

28. novembar 1991. godine,

Danas oko 18.30 sati, dok je kao taksiista uredno stajao na taksi stanici u Bjenici i čekao mušterija, SENADU PAPIĆU je prišao milicioner rezervista iz Valjeva, koji se nalazi na «dužnosti» u ovom gradu i naredio mu da «skine» sirenju iz automobila jer je ista strane proizvodnje. Nakon što Papić nije uspio odvući šraf sa sirenje zbog nemiranja odgovarajućeg alata i nakon što se okupila veća grupa građana oko vozila, milicionar je naredio Papiću da auto odveze ispred zgrade SUP-a, rastjeravši pri tom okupljene. Ispred zgrade SUP-a je milicioner udario Papića koptanom u stomak i pesnicom u slijepo-

Novi Pazar, oktobar 1992.

očniku od čega je ovaj pao na zemlju. Poslije toga je Papiću skinuo krunu i rekao mu da se za sve ovo žali Slobodanu Miloševiću, jer je on poslao miliciju u Sandžak da preli Muslimane.

Istog dana, u isto vrijeme i na istom mjestu brat Senada Papića MIRSAD PAPIĆ pokušao je da pomogne bratu na način što je rekao srpskom milicioneru da ga ne maltretira. Milicioner kao pobjesnio je izvikao Mirsada iz auta i izudarao ga nogama i rukama tako da je ovaj pao na zemlju. Nakon toga je pozvao patrolu milicije koja je Mirsada odvela u pritvor. Poslije izvjesnog vremena u prostoriju je ušao razbjezaniji srpski milicioner iz Valjeva i nastavio tući nesretnog Mirsada nogama i rukama po glavi i tijelu dok ga je srušio na pod. Na Mirsadovo dozivanje u pomoć milicioner-rezervista odlazi rekavši Mirsadu da će on »srediti« Muslimane. Mirsad je ostao u pritvoru ležeći na podu do 08 sati narednog dana, a da mu zvanično nije rečeno zbog čega je tako prema njemu postupljeno, niti je od njega neko zvanično uzeo pismenu izjavu o tom slučaju.

Istog dana, na istom mjestu i u isto vrijeme, pored svog vozila na svom radnom mjestu na taksiji stanici, stajao je i HANEFIJA PAPIĆ, kojeg je bez ikakva razloga udario palicom gore pomenuti milicioner, dok je rastjerivao okupljene građane.

26. decembar 1991. godine,

Danas oko 14 sati, u samom centru Sjenice, patrola milicije je pokušala da uhvati 21-godišnjeg ADNANA MUJEZINOVIĆA ovdašnjeg mještana, dok je ovaj na štandu prodavao novogodišnje čestitke, i silom ga preda vojnom garnizonu u Raškoj, radi odvođenja na ratište. Adnan je umakao i do danas se kao i mnogi Muslimani Sandžaka krije negdje daleko od kuće, izgubivši tako radno mjesto i ostavivši nezbrinutu porodicu čiji je hranilac.

8. januar 1992. godine

Danas oko 07,30 sati, na putu u Novoj Varoši, zaplijenjeno je vozilo kombi Volkswagen vlasništvo Vrcić Iza iz Sjenice, kojim je upravljao njegov brat Vrcić Šaban. Vozilo je zaplijenila milicija Nove Varoši iz razloga jer navodno Šaban nije posjedovao punomoćje svog brata da može upravljati njegovim vozilom. Vrciću je rečeno da se može obratiti carinarnici u Kraljevu, radi povraćaja vozila.

12. januar 1992. godine.

Danas oko 16,30 sati, izvršen je pretres porodične kuće braće Zijadić Haruna i Bajrama, u Peštarskoj ulici bb u Sjenici. Zijadić Harun je pritvoren a pretres je izvršila grupa od 5 naoružanih milicionera sjeničkog SUP-a. Milicioneri nisu imali nalog za pretres i ponašali su se grubo. Maltretirali su porodicu Zijadića. Pretresli su i prodavnicu imenovanih. Tražili su oružje i ništa nisu pronašli jer kako tvrde ove porodice i nisu imale nikakvo oružje. Narednog dana Harun Zijadić je pušten iz pritvora, bez ikakvog obaveštenja i izvinjenja.

26. januar 1992. godine.

Uhapšen je Nezir Muratović, u selu Bjelasica Opština Bijelo Polje, gdje se nalazio na proputovanju za Ivograd. Njegov brat Muratović je namjeravao da pođe u Ivograd kod svog prijatelja Hivza Kosa i da kod njega kupi traktor. Muratović je sa sobom imao 5900 DM, 150.000,00 dinara i 100 Švicarskih franaka. Muratović je preveo u pritvoru u Bijelom Polju 13 dana u betonskoj šemici na niskoj temperaturi, jer je po izricanju presude namjeravao da se bavi švercom oružja. Rečeno mu je da se protiv njega bili pokrenuti krivični postupak.

27. januar 1992. godine.

U selu Rezdagrija kod Sjenice, a nakon što je uhapšen Muratović Nezir poljoprivrednik, oko 08 sati, izvršen je pretres njegove kuće i pratećih objekata. Pretres su izvršili milicioneri Bjelopoljskog i Sjeničkog SUP-a, njih šestorica. Kako priča kćerka imenovanog, Azemina Muratović, milicioneri su izvršili brutalnu premetačinu svega što su imali, ostavivši nesrećnu porodicu Muratović u Soku. Milicija je tražila oružje, međutim ništa nisu pronašli jer oružja nije ni bilo. Nakon 3 dana Muratović Nezir je pušten iz pritvora.

Danas je načelnik sekretarijata za unutrašnje poslove Novi Pazar Mirko Rakonjac, donio rješenje br. 210-2946/91, kojim je odbio zahtjev Ugljanin Mersije za udavanje odobrenja za nabavku vatrenog oružja – pištolja, imenovana je tražila odobrenje za kupovinu oružja iz bezbjedonosnih razloga na šta je imala pravo po zakonu o oružju.

19. februar 1992. godine,

U selu Štavalj kod Sjenice tri naoružana vojnika Jugoslovenske armije, zaustavili su, pretresali i maltretirali Izeta Hamidovića, i Divljanović Mirsada. Imenovani su bili pošli kod roditelja u selo Draževiče, ali ih je vojska vratila nazad, zadržavši ih oko jedan sat vremena. Vojska je tražila oružje i priznanje imenovanih da ga posjeduju, što ovi nisu učinili jer nemaju oružja.

21. februar 1992. godine,

Vojni sud u Beogradu donio je presudu IK br. 28/92, kojom je Saitu Čauševiću iz Tutina izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne godine. Naime iz obrazloženja presude se vidi da se imenovani nije htio odazvati pozivu da pođe na ratište u ratnu jedinicu 5522 koja je trebala vršiti ratna dejstva negdje u Hrvatskoj. Čaušević se branio da je protiv bratoubilačkog i građanskog rata, ali mu sud to nije izvadio.

21. februar 1992. godine,

Vrativši se sa službenog puta oko 00,30, Sućro Džigal iz naselja Dubinje kod Sjenice, dok je parkirao auto pred svojom vlastitom kućom, naišao je na zasjedu grupe vojnika koji su bili skriveni u blizini Džigalove kuće. Vojnici su pretresli Džigala i njegov automobil, držeći ga za svo vrijeme na nišanu. Nakon dužeg maltretiranja Džigalu je naredeno da više ne parkira auto pred svojom kućom.

Isto lice Džigal Sućro je zaustavljeno i pretreseno i dan kasnije, kada se u auto sa njima nalazila njegova majka Čula i njegov prijatelj, Kolašinac Hajro. Pretres su vršili takođe vojnici JA.

22. februar 1992. godine,

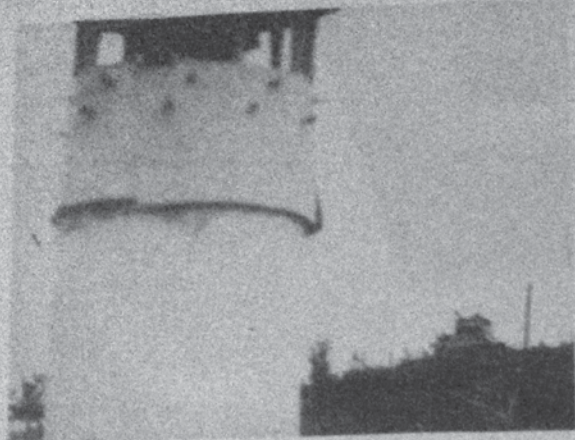
Milicija SUP-a Novi Pazar oduzela je Alić Ramizu iz Novog Pazara 1000 Švicarskih franaka, 1400 njemačkih maraka i 320.000,00 dinara.

U potvrdi koja je data Aliću, stoji da su mu oduzeti predmeti prekršaja. Alić je novac pozajmio kod brata koji muradi u Njemačkoj, a namjeravao je za isti kupiti plac za izgradnju kuće, jer već devet godina sa četvoročlanom porodicom stanuje pod kiriju i siromašnog je stanja.

11. februar 1992. godine,

Danas je na putu Novi Pazar – Kosovska Mitrovica, kod mjesta Gazivode, zaustavljeno putničko vozilo u kome se vozio Dr. Sulejman Ugljanin Predsjednik SDA za Sandžak i Srbiju, kao i dva druga vozila koja su se nalazila u njegovoj pratnji. Milicija je izvršila brutalan pretres svih vozila i u vozilu Dr. Ugljanina pronašla knjižicu: »Muslimani Sandžaka«, koja je legalno štampana, na bosanskom jeziku. Za knjigu je knjiga bila sumnjiva pa su svo troje vozila sa svim putnicima priveli do stanice milicije u Zubinom Potoku, da bi knjigom

VIII sandžak

vidio i njihov načelnik. Nakon 50 minutnog zadržavanja i maltretiranja dozvoljeno je Dr-u Ugljaninu i njegovoj pratnji da nastave put.

Nije bilo razloga za ovo maltretiranje i zadržavanje na putu.

27/28. februar 1992. godine,

Dok se vraćala iz SAD, delegacija Sandžaka, u kojoj su bili Dr. Sulejman Ugljanin predsjednik SDA, i poslanici Rizo Gruda i Dr. Alija Mahmutović, zaustavljeni su od starije srpske milicije u mjestu Đeneral Janković na putu za Novi Pazar, i pretreseni. Tom prilikom im je oduzeto 610 \$ USA, 900 DM i 56 izjava građana o kršenju ljudskih prava. Milicija se ponašala drsko i nije uvažavala činjenicu da je ova delegacija bila u zvaničnoj posjeti jednoj stranjoj državi te da je legalno posjedovala devize i ostalu dokumentaciju.

2. mart 1992. godine,

U selu Potkrajci u blizini Bijelog Polja, u kafani Mirsada Mehedovića, oko 20 sati, milicioner bjelopoljskog Centra bezbjednosti Prebiračević Zoran prijetio je da će Muslimankama vaditi djecu iz stomaka i da će im pincetom čupati oči. Izjavio je da je sa 50 bombi kašikara naoružao Vaska Pešića iz istog sela i da sve Muslimane u Potkrajcima može uništiti on sam. U kafani su bili prisutni: Hajro Čatović, Ismet Šukurica, Čamil Omerović, Sutko Dizdarević i Omer Omerović, građani iz Potkrajaca.

5. mart 1992. godine,

U mjestu Štavalj nedaleko od Sjenice, oko 20 sati, grupa vojnika Jugoslovenske armije, zaustavila je vozilo u kome se nalazio Hajriz Kolašinac i njegov brat, kao i Ahmetović Soko, svi iz Novog Pazara, pa kada je saznala da se radi o muslimanskim putnicima jedan od vojnika je komandovao: »izadi-te iz automobila, mimo, nalevokrug, pet koraka na-pret, ruke u-vis«, i nakon toga izvršila pretres i putnika i automobila. Pošto ništa nije nađeno ni kod putnika ni u automobilu imenovani su pušteni da odu.

7/8. mart 1992. godine,

Crnogorski nezavisni nedjeljnik »MONITOR« u svom broju 74 iz marta ove godine, objavio je intervju Hadži Riza ef. Demirovića, predsjednika Mešihata Islamske zajednice u Gnoj Gorji, u kome je on između ostalog rekao da je u noći između 7. i 8. marta 1992. godine od strane nepoznatih lica skinuta vjerska zastava sa džamije u Tirogradu, koja je kasnije pronađena spaljena u dvorištu jedne tirogradske škole. Re-

kao je još da je nedavno u dvorištu iste ove džamije bačena eksplozivna naprava, koja je prouzročila štetu, ali ni za jedan od ovih slučajeva MUP Crne Gore nije adekvatno reagovao niti je pronašao zločinca.

9. mart 1992. godine,

Oko 11 sati u naselju Konatari u blizini Bijelog Polja patrola bjelopoljskog Centra bezbjednosti zaustavila je automobil »fiću« reg. br. BP 145-85 u kome su bili braća Suljević Suad i njihov rođak Suljević Mevludin. Isti su bili pošli u bolnicu u Bijelo Polje da bi izveli iz bolnice Suadovu suprugu koja se bila porodila. U autu nije bilo stvari osim kesu sa pelenama za novorođenče, ali su milicioneri izvršili detaljan pretres. Prilikom pretresa pronašli su kod Suada nešto dinara i 400 maraka, nakon čega su ga udarili nekoliko puta šakom po glavi. Kada je Safet negodovao da mu ne tuku bez razloga brata, jedan od milicionera je i njega udario šakom po glavi i pod prijetnjom oružja naredio mu da se udalji. Suada su odveli u CB odakle je nakon izvjesnog vremena pušten i novac mu je bio vraćen.

12. mart 1992. godine,

Pored školskog centra u Bijelom Polju uhapšeni je Ibrahim Kolić iz Rakonja B. Polje, i odveden u zgradu MUP-a gdje je tučen da bi priznao krađu novčanika izvjesnoj Čindrak Sevali iz Priboja. Kolić je prenoćio u zgradi MUP-a a narednog dana su ga tukli inspektori Ivanović i Pavićević i to palicom po tabanima i dlanovima. Za svo ovo vrijeme Kolić je bio vezan za fotelju. Nakon što nije priznao krađu i nakon što je žena svjedok rekla da nije sigurna da li je to baš taj kradljac, milicija je pustila bez razloga istučenog Ibrahima Kolića.

16. mart 1992. godine,

Grupa učenika srednjeg usmjerenog obrazovanja, vraćala se iz škole u Sjenici u svoje selo BAGAČICE udaljeno od Sjenice oko 7 km. Grupa je išla pješke. U grupi su bili učenici:

- Šukrija Hajradinović, rođen 1973. godine,
- Enes Hajradinović, rođen 1969. godine,
- Sadat Hajradinović, rođen 1974. godine,
- Enver Hajradinović, rođen 1973. godine,
- Nuradin Hajradinović, rođen 1974. godine.

Negde na pola puta naišla je zastava 101 u kojoj su bili Marić Budo, Marić Negoslav, Marić Veroslav i Marić Radoman, komšije učenika. Prilikom mimohoda auto je nagazilo na oveću baru i zalilo učenike. Hajradinović Enes je reagovao »našta ovo liči drugari« mahnuvši pri tom rukom. Zastava se zaustavila i iz nje su izašli gore pomenuti Srbi i izvinili se učenicima pruživši im ruku u znak izvinjenja, što su učenici rado prihvatili. U tom momentu je naišao jedan vojni Pincgauer« iz koga su istrčala šestorica rezervista Srbo-armije i počeli vikati na učenike zašto maltretiraju svoje komšije Srbe. Četvorica Srba na zaprepašćenje učenika su pred rezervistima ustvrdili da ih učenici stvarno maltretiraju. Trojica rezervista inače svi vojni policajci su nasmuli pendrecima na učenike udarajući ih po glavi, vratu, leđima, stomaku, genitalijama, dok su ostala trojica sa uperenim automatima prijetili učenicima psujući im muslimansku majku, govoreći da Muslimane sve treba pobiti i protjerati sa srpske zemije. Nakon toga, su naredili učenicima da izuju cipele i čarape, što su ovi učinili, ostavši tako na snijegu 35 minuta. Učenici su se pravdali da ništa nisu skrivili ali nije pomoglo. Sve ovo su posmatrali svjedoci Huzeir Hajradinović, Hajro Rustemović i Najo Matović. Poslije toga su rezervisti stavili lisice učenicima, ubacili ih u vozilo i odveli u kasamu u Sjenici. Tu su im dali zadatak da iskopeju jednu veliku rupu, zaprijetivši im da će ih u tu jamu zakopati. U 16,30 sati dolazi patrola milicije koja ih odvodi u Sjenički SUP gdje im uzimaju podatke i puštaju kućama.

Novi Pazar, oktobar 1992.

Ovakav divljački postupak vojske ljudi ne pamte u ovom kraju.

18. mart 1992. godine,

Ramović Esada iz Ivanče kod N. Pazara, dok se vraćao iz Njemačke, oko 11.30 sati zaustavio je milicioner Igor Ristović sa još jednim drugom i tražio mu oružje, kojom prilikom ga je pretresao. Ne našavši ništa naredio mu je da skine kapu, beretku koja je bila zelene boje i rekao mu da sa tom kapom više ovuda nećeš proći.

23. mart 1992. godine,

U ulici Slobode u Bijelom Polju oko 14.30 sati, patrola milicije bjelopoljskog CB od kojih se jedan zvao Obradović Sloba, prisilno je priveo narodnog poslanika SDA u parlamentu Crne Gore Rasima Gorčevića, koji je saslušan. Gospodin Gorčević se pozivao na poslanički imunitet, ali nije pomoglo već je izazvalo podsmijeh milicajaca. Stavljeno mu je na teret da se nije odazvao na vojni poziv po kome je trebalo da pođe negdje na hrvatsko ili hercegovačko ratište. On se branio da pripada stranci koja je protiv rata i da je ovaj rat uzaludan i bratoubilački, te da je sada svima jasno da se rat vodi za ostvarivanje granica velike Srbije što osuđuje cijeli svijet, ali nije pomoglo.

ČETVRTI DIO O KRŠENJU LJUDSKIH PRAVA OD STRANE SRPSKIH I CRNOGORSKIH VLASTI

18. decembar 1991. godine,

Mirsad Beširević, rodnom iz Tutina, koji radi punih 5 godina u SUP-u Čukarica u Beogradu, suspendovan je sa radnog mjesta, bez opravdanog razloga. Njega je dana 18. 12. 1991. godine neosnovano vrijeđao i psovao mu muslimansku majku, kolega s posla, čiji je nadimak Uča. Na radnom mjestu kolege su mu govorili da će morati da nosi kokardu, ili će u protivnom ići u »Suljovu vojsku«...

13. januar 1992. godine,

Privremeni poslovodni organ (direktor) društvenog preduzeća PIK »ERENKU« iz Đakovice, donio je naredbu br. 6, kojom se naređuje da svi radnici preduzeća, službe, komercijala, knjigovodstvo, računovodstvo kao i svi radnici na rukovodećim mjestima, moraju voditi sva akta i dokumentaciju strogo na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. U naredbi stoji da je za nepridržavanje ove naredbe prepisana zakonska kazna do 450.000 dinara, za pravno lice i do 25.000 dinara za odgovorno lice.

10. februar 1992. godine,

Odeljenje bezbjednosti u Rožajama, rješenjem br. UP-1 015-33 oduzelo je Huseinu Hadžiću iz Rožaja, pištolj »Bernardelli« Cal. 7,65 mm za koju je imenovan imao urednu dozvolu od istog organa br. 891. Vlasnik pištolja nije učinio prekršaj zbog kojeg bi mu pištolj bio oduzet, pa se pretpostavlja da je razlog za oduzimanje pištolja to što je sin imenovanog Harun Hadžić, predsjednik SDA za Crnu Goru.

3/4. mart 1992. godine,

U noći između 3. i 4. marta 1992. godine, pripadnici jugoslovenske armije su došli u selo Zaječice i oko 02 h izvršili pretres kuće Bihorac Zaima, tražili su oružje i druge vrijedne stvari. Pošto je Bihorac siromašnog stanja i nije imao nika-

kvog oružja, jedan od »vojnika« je naredio imenovanom da hitno nabavi pušku, a da će on jedne od narednih noći doći po nju. Ovaj »vojnik« se zvao Mitovan Sekularac i dok je razgovarao sa Bihorcem držao je pištolj uperen u njegovu sljepoočnicu. Bihorac je o ovome obavijestio stanicu milicije u Sjenici.

6. i 7. mart 1992. godine,

6. marta, dok je učiteljica Fatima Ljuga ispred svoje škole u selu Bagačice provodila veliki odmor sa učenicima, naišla je grupa rezervista jugoslovenske armije i počela provocirati i vrijeđati na nacionalnoj osnovi i uz upotrebu izraznih riječi. Rezervisti Rađević Prvoslav, Rađević Mile i Dilparić Milina su svjedoci ovog slučaja. Narednog dana dok je učiteljica Fatima u prodavnici kupovala namirnice opet je grupa rezervista koja je tu pila alkohol, nastavila da vrijeđa Fatimu u prisustvu prodavačice Dilparić Miline.

Govorili su joj da ova ne može predavati nastavu srpskoj djeci, jer će ih navodno učiti Islamu. Jedan od rezervista koji je ljekar po zanimanju pričao je da je do sada ubio na stotine muslimanske djece bez puške i pištolja i da nije junaštvo ubiti Muslimana iz puške već ih treba sjeći na parčad. Ovaj »ljekar« je rekao da je za ove svoje zasluge dobio nagradu u Beogradu. Takođe je rekao da je određen dan kada će »gro Muslimana u Sandžaku biti poubijan«.

3. mart 1992. godine,

Pomenutog dana dok je prodavao novine »Muslimanski glas« Ibro Hodžić je, prolazeći pored prodavnice »Inex Sokolica« u Sutivanu naišao je na pogrdne i psovke Aca Rovčanina, koji mu je zaprijetio da više ne smije prolaziti tim putem i da više ne smije prodavati muslimanske novine. Nasmuo je na njega i fizički ali su ga priatni u tome spriječili. O ovome je Hodžić obavjestio organe MUP-a ali mu nije poznato da li su oni nešto preduzeli. Sutivan je selo u opštini Bijelo Polje.

8. mart 1992. godine,

U noći između 20 i 21 h vraćajući se svojim kućama, Habeš Hajrudin, Habeš Izudin i Čolović Sadika iz Sjenice, naišli su na grupu rezervista JNA kojih je bilo osmorica i koji su bili do zuba naoružani. To se dogodilo u naselju Dubinje u Sjenici. Rezervisti su maltretirali imenovane i psovali im tursku majku, udarajući više puta palicom Izudina. Izudin je uspio pobjeći a ostalo dvoje su držali do jutra na polju. Pri tome porodica imenovanih nije smjela izaći van da pomogne svojim ukućanima.

12. mart 1992. godine,

Grupa naoružanih rezervista JNA u centru Sjenice oko 00.30 h zaustavila je Mercedes u kome su bili vozač Edin Bilalović, Metović Sadžid i Mišarević Bekim — student. Sva trojica su 22-godišnjaci. Rezervisti su ih maltretirali i pretresali tražeći od njih da drže visoko podignute ruke. Nakon pretresa rezervisti su zaplijenili automobil i sve stvari koje su bile u njemu, a imenovane su pustili kući. Prilikom pretresa nije ništa pronađeno kod ovih lica niti u njihovom automobilu. Rekli su da po automobil mogu doći narednih dana.

14. mart 1992. godine,

Vojnik Zahitović Džemal iz Koniča opština Tutin, koji se nalazi na odsuženju vojnog roka u kasarni »Ladevci« u Kraljevu, požalio se svojim drugovima da mu je neko razbio ormar i odnio kasetofon i druge stvari. Na to je vojnik Simić Dragan opsuvao tursku majku Zahitoviću i zaprijetio mu da će ga zadaviti na spavanju.

Svjedok ovog događaja je bio dežurni čete.

X sandžak

19. mart 1992. godine,

Podnijet je opštinskom sudu u Tutinu prijedlog br. 551, za prinudno iseljenje iz stana dr-a sci. ginekologije i akušerstva, Gospodina Nuradina Aščerića. Dr Aščerić navodi da je jedini specijalista ove vrste u srbijanskom dijelu Sandžaka, da je specijalizirao kod stručnjaka svjetskog glasa Dr Asima Kurjaka, kao i u Londonu, te da mu supruga i dalje radi kod davaoca stana Dom zdravlja Tutin, pa nema razloga za ovo iseljenje. Takođe ima 6-članu porodicu. Smatra se da je razlog za iseljenje njegov aktivan rad u SDA Sandžaka.

23. april 1992. godine,

Na putu Rožaje – Podgorica, kod mesta Stijepač most, opština Bljeilo Polje naoružani milicioneri zaustavili su i izvršili brutalan pretres Haruna Hadžića, Rasima Šahmana i Čazima Lukača, kao i njihovog automobila. Imenovani su upoznali miliciju da su pošli na sjednicu parlamenta Crne Gore i da su sva trojica Narodni poslanici, te da ih ne može tako maltretirati milicija jer uživaju poslanički imunitet. Milicioneri to nisu uvažili već su uz prijetnju automatima naredili da poslanici podignu ruke visoko, da ih stave na automobil i da budu mirni dok se izvrši pretres. Ovo ponižavanje i maltretiranje posmatralo je 10-tak slučajnih poslanika i gostiju obližnje kafane. Sva trojica poslanika su i članci SDA Crne Gore, što je izgleda i bio razlog pretresa.

25. april 1992. godine,

Oko 13 časova u selu Vitomirica opština Peć, na Kosovu, milicionari su spriječili narodne poslanike i čelnike SDA Crne Gore – Haruna Hadžića, Rasima Šahmana i Čazima Lukača, da učestvuju na protestnom mitingu, organizovanom povodom osude Predsjednika SDA Kosova, Gospodina Numana Balića, na kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci. Milicija je pretresla poslanike i njihov automobil Opel Kadet IG-247-60, punih sat i 15 minuta. Poslanici su bili primorani da prilikom pretresa drže ruke visoko podignute. Automobil je oštećen jer su MUP-ovci skidali karburator i tapacirunge sa vrata. Odbili su da se o tome sačini zapisnik, već su drsko naredili sa se imenovani odmah udalje sa lica mjesta. Sve ovo je posmatralo oko 5 (pet) hiljada učesnika mitinga koji su prolazili u neposrednoj blizini događaja.

3. maj 1992. godine,

Oko 17 h dok je išao ulicom Avnoja u Novom Pazaru, 16-godišnji Aladin Brunčević osjetio je udarac po glavi i poziv »Siniša«. Nakon toga osjetio je da ga neko davi za grlo. Brunčević je zapomagao i dozivao u pomoć. Kada se malo povratio sebi prepoznao je Momčila Biorca milicionera u civilu koji je bio u društvu sa još dvojicom nepoznatih milicionera. Nakon toga je pušten kući.

4. maj 1992. godine,

Oko 17,25 h helikopter jugoslovenske armije, koji je došao iz pravca Berana proletio je na svega 3-4 metra iznad kuće Haruna Hadžića, narodnog poslanika i Predsjednika SDA Crne Gore. Imao se utisak da će helikopter udariti u kuću. Kuća Hadžića u kojoj inače žive četiri porodice, je usamljena i u njenoj blizini od 100 metara nema ni jedne druge kuće, pa se smatra da helikopter »nije slučajno prošao baš tuda«.

14. maj 1992. godine,

Oko 17 h kod fabrike »Dekor« u Rožajama patrola milicije Centra bezbjednosti iz Berana zaustavila je i maltretirala privatnog prevoznika Murić Rustema iz sela Jablanice opština Rožaje. Milicioner Bubanja Dragan je Murića izudara metalnom štangom koju je skinuo sa škafe kamiona. Razlog za ovo divljačko postupanje razjarenog milicionera jeste to što je u škafu Murićevog kamiona pronašao 10 litara benzina

za motornu testeru. Murić posjeduje lekarsko uvjerenje i fotografije o modricama po tijelu. Žalio se Odeljenju bezbjednosti u Rožajama ali oni su mu rekli da to nije u njihovoj nadležnosti.

19. maj 1992. godine,

Oko 6,55 h dok je sa svojom suprugom Nejmom i ocem Sinanom, u svom automobilu polazio na posao, i tim se uključio na magistralni put ispred svoje kuće u naselju Suho Polje, u Rožajama diplomirani pravnik Sabro Kalač (38), bio je pretican milicijskim Pincgauerom i zaustavljen. Iz milicijskog vozila je izašao milicioner CB iz Berana i bez ikakvog obrazloženja udario po licu (šamarima) nekoliko puta pravnik Kalača. Odveo ga je zatim prema Kosovskoj Mitrovici (prošavši stanicu milicije Rožaje), i kod raskrsnice na mjestu zvanom Zeleni, uzeo podatke od imenovanog. Za svo to vrijeme na maltretiranja prisutni su bili Kalačev bolesni otac kojeg je bio poveo radi pregleda u Domu zdravlja i Kalačeva trudna supruga. Kalač je tražio obrazloženje od OB u Rožajama ali je dobio odgovor da oni nisu nadležni da bilo šta preduzmu. Kalač je podnio nadležnom tužilaštvu krivičnu prijavu.

20. maj 1992. godine,

Sudiji za prekršaje u Novom Pazaru, podnesen je od strane MUP-a zahtjev br. 1-813-00192/92, kojim, se traži pokretanje prekršajnog postupka protiv:

Mahmutović Alije iz Sjenice, koji je narodni poslanik,
Čolaković Ahmeta iz Novog Pazara,
Hamzagović Sabahudina iz Novog Pazara,
Džanković Hajriza iz Novog Pazara,
Alibašić Hasiba iz Novog Pazara,
Bojadžić Nihada iz Novog Pazara.

Razlog za podnošenje ovog zahtjeva jeste taj što su imenovani sasvim opravdano dana 12. januara 1992. godine, spriječili miliciju da izvrši pretres kuće i dr. Kačar Rifata iz Novog Pazara, jer milicija nije imala nalog za pretres.

21. maj 1992. godine,

Putem faxes »MERHAMETU« je u Novom Pazaru, stigao dopis od organa SDA iz Pljevalja, potpisan od strane službenice Binase Karahmetović. U dopisu se traži pomoć u hrani i odjeći za izbjeglice iz BiH kojih u ovom gradu ima oko 3.000. Dalje se ističe da MUP u Pljevljima privodi izbjeglice na saslušanja, da se povećava broj ranjenih koji traže spas u Pljevaljskoj bolnici, da je juče u Mostinjima kod Čajniča streljano prema nepotvrđenim informacijama 40 Muslimana koji su držani kao taoci, da srpskokrnogorski dobrovoljci preko Pljevalja masovno odlaze na ratište u Goražde i Čajniče, da je jedno ranjeno lice umrlo u bolnici pod imenom Dragan, međutim naknadno je uvrđeno da se radi o Muslimanu, pa je sahranu (dženazu) obavila Islamska zajednica.

21. maj 1992. godine,

Bačevac Nasuf je danas dao izjavu Odboru za zaštitu ljudskih prava u Novom Pazaru, da je njegov otac Bačevac Rizo (74) danas nađen mrtav u svojoj kući u selu Sebečevo kod Novog Pazara. Rahmetli Rizo je ubijen hicem u potiljak. Njegova kuća je blizu šume.

25/26. maj 1992. godine,

Oko 24 časa bez ikakvog razloga, 15 naoružanih milicionera CB iz Berana, izvršilo je brutalan pretres kuće Agović Čerima iz Gornje Vrbice kod Berana. Mupovci nisu imali nalog za pretres, niti su bilo šta pronašli kod imenovanog.

Novi Pazar, oktobar 1992.

26. maj 1992. godine,

Članici MUP-a CB Bijelo Polje, započeli su pravi račun po muslimanskim naseljima na teritoriji ove opštine. Kako su izvršili brutalan pretres muslimanskih kuća i to naročito aktivista SDA i drugih istaknutih ljudi – Muslimana. U Loznoj pretresene su kuće Hafika Šahmana, kome je uzet pištolj pod dozvolom i Sućra Gugića. Obojica su aktivisti SDA.

U Koritima je pretresena kuća Huseina Smakića, aktiviste SDA i kuća Smaja Smakića, Džemala Softića i Hilma Ličine. Nije pretresena kuća ni jednog vlasnika crnogorske niti srpske nacionalnosti.

27. maj 1992. godine,

Oko 3 sata i 15 minuta bačena je eksplozivna naprava na kuću Šabana Čokovića u Bijelom Polju, vlasnika restorana «Afrodita». Petoro parčadi je pogodilo kuću, a troje su razbivši stakla ušla u unutrašnji deo kuće u sobe. Tom prilikom oštećen je i jedan automobil koji se nalazio ispred kuće.

27. maj 1992. godine,

Oko 3 sata i 15 minuta, bačena je eksplozivna naprava na kafe bar «Femili» vlasništvo Kemala Hrapovića iz Bijelog Polja. Oštećena je fasada i izlog. Kako piše «Pobjeda» najvjerovatnije se radi o bombi kašikari.

Od iste bombe stradala je i susjedna časovničarska radnja vlasništvo Edina Kurćehajića. Sve se ovo dogodilo u ulici Slobode u samom centru grada.

30. maj 1992. godine,

Oko 10 h srpski rezervisti su stopirali automobil u kome se nalazio njegov vlasnik Dr Nuradin Aščerić sa saputnikom Krić Bejtom iz Čarovine opština Tutin. Imenovani nisu stali da povezu rezerviste, a ovi su za njima otvorili vatru iz automata. Oni kažu da je puka slučajnost kako nisu bili pogođeni. Ovo se dogodilo kod manastira Sopoćani na mjestu zvanom Kacelj, na putu Delmeđe – Novi Pazar.

30. maj 1992. godine,

Dacić Vehbo (62) iz Čvetanovića, koji boravi na stanove (katune), u Rakočke gajeve, gdje ima zemlju, priča da su 11 srpskih rezervista došli u njegov stan i prijetili da će njega i njegovu porodicu poubijati. Plašili su mu djecu govoreći: «Četnici bacajte bombe». Jedan je rekao da traži Sulejmana Ugljanina, a drugi sa isukanim golim nožem se «napomolio na vrata stana gdje je bilo šestoro maloljetne djece koja su uplašeno vrištala.

Sve ovo Dacić je prijavio MUP-u u Sjenici ali su mu oni rekli da to treba prijaviti vojsci.

30. maj 1992. godine,

Danas je MDD «MERHAMET-u» u Novom Pazaru stigao fax od Visokog komesarijata UN za izbjeglice kojim potvrđuje da je primio informaciju i izjave izbjeglica iz BiH o postupcima srpsko-crnogorskih vlasti prema njima.

31. maj 1992. godine,

Oko 17 h došla su trojica srpskih rezervista u selo Paljevo, opština Tutin i tražili od Emine, supruge Demić Faika, da im otvori prodavnicu, jer navodno žele 3 piva. Nakon što su dobili pivo, polomili su flaše i rekli da su došli da kolju a ne da piju. Neki mladići koji su se tu zadesili, otišli su ne želeći incidenta. No rezervisti su nastavili da provociraju, psuju i vređaju. Govorili su «nek vam sad pomogne Sulejman Ugljanin».

U međuvremenu je stigao vlasnik radnje Faik koji je poveo svoju porodicu u kuću i zaključao se. Rezervisti su se potom uputili u kuću Faikovog oca 86-ogodišnjeg Čazima, koji je

nešto radio u svom vrtu. Faik je počeo da traži nekoga od pretpostavljenih, da obuzda ove podivljale rezerviste. Oni su u međuvremenu kundačili i nogama izubijali starog Čazima. Kako priča Demić Sadija «malo su ga prikljale i počimali mu inventar po kući. Kada je stigla patrola stan Čazim je već bio u nesvesti i sav krvav od duboke rane na glavu. Njega su potom odveli vozilom jugoslovenske vojske u bolnicu u Krajevo. Čazim je kasnije ispričao da su mu rezervisti tražili pare, koje on nije imao jer je siromah, pa su ga zbog toga tukli. Psovali su mu tursku majku i rekli da su došli iz Vukovara, Sarajeva gdje su prosuli mnogo krvi.

31. maj 1992. godine,

Oko 15 i 30 h milicija MUP-a Srbije zaustavila je vozilo privatnog prevoznika Hodžić Nedžiba i zahtijevala od njega i njegovog saputnika Čmanjićin Hasiba da izadu vani, nakon čega su ih brutalno pretresli, skidajući ih gote. Tom prilikom oduzeli su im 100 švajcarskih franaka i 10.000 dinara. Ovo se desilo u Đeneral Jankoviću, graničnom prelazu prema Makedoniji.

3. juni 1992. godine,

Oko 10,15 h u samoposluzi br. 2 u Novom Pazaru na Musali, poslovođa Ratković Milun, pucao je iz pištolja. Nakon toga je sam pozvao miliciju i direktora samoposluge i rekao im da su ga napale Ibrahimović Safeta i Saračević Banina, radnice iste samoposluge. Kako piše Ibrahimović Safeta milicija ih je bez razloga okrivila samo na osnovu izjave pomenutog šefa. Ovo nije prvi put kaže ova radnica samoposluge da Ratković Milun maltretira osoblje samoposluge.

6. juni 1992. godine,

Oko 13,30 h na autobuskoj stanici u Novom Pazaru, pjevala je grupa naoružanih rezervista jugoslovenske vojske i psovala tursku majku. Psovali su Sulejmana Ugljanina i pjevali «dok je krvi i slanine nedamo ti Sandžak UGLJANINE» i «došao vojvoda da brani braću od Turaka». Vadili su noževе i pokazivali jedan na drugoga kako će klati Muslimane. Nakon toga otišli su autobusom NP-195-17, u pravcu Karajukića bunara.

PETI DIO O POSTUPCIMA SRPSKIH I CRNOGORSKIH VLASTI PREMA IZBJEGLICAMA IZ BOSNE I HERCEGOVINE

12. maj 1992. godine,

Dževad Omerbegović i Simra Džananović, koji su kao izbjeglice iz Goražda smješteni u Novom Pazaru, obavjestili su Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava, da su u prostorije Crvenog krsta u Pljevljima, gdje su i sami bili smješteni, 12. 05. 1992. godine, došla dva uniformisana lica, na čijem landroveru je stajal oznaka: TO Foča B4. Ta lica su uz pomoć milicije iz Pljevalja, a po nekakvom spleku koji su čitali, odveli sa sobom sve muškarce izbjeglice iz Foče koje su tu našli. Odveli su ih u nepoznatom pravcu.

15. maj 1992. godine,

Crveni krst u Prijepolju odbio je da prihvati i pruži potrebnu pomoć izbjeglicama iz Višegrada, Foče i Trebinja: Smailović Irfanu, Šalo Jakubu, Šalo Zizi, Šalo Elmi, Šalo Edinu, Smailović Rabilji, Smailović Adisu i Smailović Almiru. Obrazloženje službenika Crvenog krsta bilo je da se ne može pružiti gna-

XII sandžak

toprimstvo izbjeglicama koje potiču iz bosanskohercegovačkih opština koje su zauzeli Srbi, jer se smatra da su te opštine oslobođene.

15. maj 1992. godine,

Oko 15,30 h pripadnici Centra bezbjednosti iz Bara, došli su u kuću Sveta Borozana u Baru i povel sa sobom na tzv. informativni razgovor izbjeglice iz Srebrenice (BiH) Mehović Malika, Elhidadu, Murvetu i Minu, sa četvoro maloljetne djece. Oko 22 h milicioneri su Maliku stavili lisice na ruke i kako priča njegova porodica, odveli ga u Užice. Pri hapšenju su mu oduzeli 11000 D maraka i putnički automobil BMW 3,16. Ostale uhapšene izbjeglice su pustili nakon čega su one pobjegle u Prijeplje.

20. maj 1992. godine,

Oko 20 h milicioneri Centra bezbjednosti iz Bara, naoružani automatima uhapsili su Šefka Kubata po zanimanju automehaničara, koji je kao izbjeglica iz Foče bio smješten u Hotelu INEX-a u Sutomoru.

Kako priča njegova supruga Kubat Zlata u CB u Baru, imenovani je zadržan 4 dana u pritvoru, bez ikakvog rješenja suda, a za to vrijeme na rukama su mu bile lisice. Nakon toga, po saznanju njegove supruge, za Kubat Šefka se ništa više ne zna. Pretpostavlja se da je imenovani predat Srpskoj demokratskoj stranci u BiH, radi razmjene, ili je možda negdje u nekom logoru.

21/22. maj 1992. godine,

Naoružani milicioneri CB iz Bara, uhapsili su Ekrema Čemu koji je sa svojom porodicom kao izbjeglica iz Foče (BiH) bio smješten kod Ahmeta Redžepovića u barskom naselju Dubrava. Supruga imenovanog, Emina, priča da su sa njenim mužem loše postupali, da mu nisu davali hranu. Nakon 3-4 dana odveli su ga u nepoznatom pravcu. Putem telefona 082/51-112 njegovoj supruzi je rečeno da je predat »vojsci« i to na osnovu nekakvog spiska koji je dobijen iz Foče od SDS-a BiH.

24. maj 1992. godine,

U ranim jutarnjim satima došla je milicija iz Priboja u naselje Zabrnice, opština Priboj na Limu i naredila porodici Šahman Fazile da otkáže gostoprimstvo izbjeglicama iz BiH iz Čajniča, te da im kaže, da što prije odu, jer navodno treba da dođe vojska. Tako su izbjeglice Helać Ramo i Helać Izeta, sa djecom morale pobjeći u Novi Pazar i napustili Priboj.

26. maj 1992. godine,

U kampu u Baošićima na crnogorskom primorju, milicija MUP-a Crne Gore uhapsila je izbjeglice iz BiH Bihorac Hajrudina iz Višegrada, Hasanbegović Smaila iz Gorazda, zatim neke Čengiće i druge muškarce izbjeglice koji su bili u kampu i predali ih srpskoj miliciji u Foči, Višegradu i Srebrenici. Supruga Bihorac Hajrudina priča da su pomenute izbjeglice odvedene radi razmjene za zarobljene Srbe na ratištima u BiH, kako je rečeno u CB Herceg Novi.

Imenovani su imali propusnice od srpske milicije iz Višegrada da mogu napustiti svoja rodna mjesta, i bili su uredno prijavljeni kao izbjeglice u Baošićima, ali pohapšeni su i sa njima se postupalo kao da su ratni zarobljenici.

28. maj 1992. godine,

Ramiza Kamerić, izbjeglica iz Foče (BiH) došla je u Rožaje, gdje je prihvaćena i smještena. Ispričala je da je sa mužem Avdulahom bila smještena u Baru, ali je barska milicija uhapsila njenog muža i odvela ga u nepoznatom pravcu. Pošto nije mogla trpjeti stalne milicijske pretrese i maltretiranja, kao

i prijetnje ubistvom pobjegla je iz Bara u Rožaje gdje je bila lijepo primljena.

29. maj 1992. godine,

Danas su u Novi Pazar pristigle izbjeglice iz Dervante (BiH) koje nisu prihvaćene u Beogradu i Prištini već su bile maltretirane. Nakon 4 dana putovanja pružena im je pomoć i smještaj u Novom Pazaru. Đuk Zahida, Porobić Šemad sa djetetom Vedatom, Delić Šemso, Popović B. Strinčić Jovo, Kunešić Jozo i Bekrija Delva sa porodicama sada su u Novom Pazaru i kažu da su im kuće oštećene od strane srpske vojske i da nemaju kud da se vrate.

01. jun 1992. godine,

Starješinstvu Islamske zajednice u Podgorici, putem faks stigao je dopis broj 261/92. od Rijaseta Islamske zajednice u Sarajevu, koji je potpisao Gospodin Muharem Omerdić, koji traži da Mešihat IZ-e u Crnoj Gori interveniše kod nadležnih organa u Crnoj Gori, kako MUP ove republike nebi hapsio izbjeglice iz BiH i izručivao ih SDS-u u Foči, Višegradu i drugim mjestima. U dopisu stoji da su pripadnici MUP-a Crne Gore u Baošićima uhapsili i predali SDS-u Foča Hasanbegović Smaila, Čengić Braca, Prelo Amera, a u Igalu dr. Šadinliju Avda i mnoge druge.

ŠESTI DIO KRŠENJE LJUDSKIH PRAVA OD STRANE SRPSKE I CRNOGORSKE VLASTI U SANDŽAKU (SRBIJI I CRNOJ GORI)

20. maj 1992. godine,

Oko 9,30 časova, četiri vojna vozila prošla su kroz selo Medare, opština Sjenica. Rezervisti sa ovih vozila su ispaljivali rafale iz automatskog oružja. Na polju i njivama je bilo mnogo mještana koji su obavljali svoje poljske radove. Cilj ovakvog ponašanja rezervista JA bio je zastrašivanje i provociranje Muslimanskog življa. Ovakvi slučajevi se često događaju. O ovome je obaviješten SUP u Sjenici.

1, 8, 15. i 22. maj 1992. godine,

Džemail Crnišanin koji živi i radi u Ulicinju, obavijestio je Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava, da je crnogoraka

Novi Pazar, oktobar 1992.

milicija omogućila Mišu Stavanoviću zv. Šumar, pripadniku SDS iz Foče, da bosanske izbjeglice — Muslimane koji su bili smješteni u Crnoj Gori, hapsi i odvodi u Šćepan Polje kod Užica, odakle su poslije odvođeni na Pale kod Sarajeva i predavani SDS-u. Odvođene su slijedeće izbjeglice: Čengić Eso, Begović Jasna, Hodžić Munib, Lojo Nedžip, Hodžić Esad, svi iz Goražda, kao i Hadžimuratović Enes iz Foče. Iz naselja Dobre Vode kod Bara odvođeni su Eko Čemo, Avdo Kamerić, Ramiz Kamerić iz Foče kao i Malik Meholić sa suprugom i dvoje djece iz Srebrenice.

Iz Sutomora, Tivta, Budve, Petrovca, Katora, Bijele i Zelenike su takođe odvođeni izbjeglice i predavani SDS-u u BiH. Ovo se dešavalo 1, 8, 15. i 22. maja 1992. godine.

30. maj 1992. godine,

Oko 8,00 časova, na putu Sjenica — Priboj kod mjesta Ajlinovići, patrola rezervista JA zaustavila je Hilmiju Tahirović iz Sjenice i kada je utvrdila da se radi o članu SDA, povelala ga je u stražarsku kućicu i pretresla. Nakon pretresa petorica rezervista ga je tuklo rukama i nogama oborivši ga pri tom na pod. Udarali su njegovom glavom o pod. Nakon takvog postupka, koji je trajao oko tri sata, i nakon što su Tahiroviću popucale arkade i rasečene usne, rezervisti su mu donijeli vode da se opere od krvi i naredili da kada se vrati iz Priboja svrati po svoju L. K. Kada se Tahirović vratio po ličnu kartu rezervisti su ga ponovo pretukli i to na način što ga je jedan od njih udario grlicem puščane cijevi u koljeno i tako oborio na pod.

Ovo maltretiranje je trajalo više od pola sata, a nakon toga su rezervisti pomogli Tahiroviću da se opere i natjerali ga da potpiše izjavu u kojoj stoji da nije bio maltretiran. Pri odlasku Tahirovića (vjerovali ili ne), rezervisti su mu pružili ruku u znak pozdrava i ispratili ga kući.

8. juni 1992. godine,

Oko 18,00 časova, u Novom Pazaru milicioner Miro Ravić uhapsio je 20-trogodišnjeg Nedžada Hodžića rođenog u Novom Pazaru, koji od prije 2 godine, živi i radi u selu Gradska kod Ljubiškog BiH. Hodžić je tih dana boravio u Novom Pazaru u posjeti roditeljima, gdje je došao još 5. aprila ove godine, da bi sa roditeljima proveo muslimanski praznik Bajram. Od dana hapšenja za Hodžića se nezna ništa. Njegov otac priča da se obraćao organima Unutrašnjih poslova i raspitivao se za sina, ali mu je rečeno da je on prebačen u Kraljevo a onda u Titovo Užice, jer se sumnja da je imao veze sa Hrvatskom vojskom u Bosni.

10. juni 1992. godine,

Oko 23,00 časa, grupa rezervista JA, dok je prolazila pored kuće Zornić Murata seoskog imama u selu Sugubine opština Sjenica, bacila je eksplozivnu napravu u dvorište njegove kuće. Eksplozija je bila toliko jaka da je potresla cijelo selo.

Narednog dana tj. 11. 06. 1992. godine, na Muslimanski praznik Bajram oko 18,00 časova došlo je jedno vojno vozilo pred kuću Zoranića iz koga su izašla dva naoružana rezervista i uz psovke i povike pozivali Zornića da izađe van. Nakon što je izašao njegova supruga se uplašila i zaključala vrata od kuća. Vidjevši to rezervisti su jurnuli prema jednom prozoru razbili ga i uvukli se unutra, a za njima je ušao i Zornić. Naoružani rezervisti su izvršili pretres kuće tražeći oružje. Pošto ništa nisu našli, oteli su Zorniću novac od prodatih jagnjadi što je bila njegova cjelokupna jednogodišnja zarada. Videći to supruga imama Zornića izašla vani i počela vriskati i dozivati mještane u pomoć. Pošto su rezervisti vidjeli da će se sakupiti cijelo selo ostavili su pare i žurno napustili kuću i došli do Zornića, zaprijetivši da će ga sresti drugi put. Ovi rezervisti nisu imali nikakav nalog da mogu vršiti pretres seoskog imama i njegove kuće.

12. juni 1992. godine,

Oko 23,00 časa, u mjesto Bistrica 11 km, od Prijepolja, organi MUP-a Srbije su zaustavili vozilo u kome su se nalazili Sabilović Hejrudin, Jajna Mujo, Beganović Sućro i Gokaj Sejfo, kao i vlasnik vozila Lutvović Muriz. Imenovani su putovali iz Novog Pazara za Prijepolje. U prilježniku su nosili 200 kom. vanrednog broja revije »Sandžak«. Patrola se drsko ophodila prema njima prilikom pretresa i njih i vozila. Zaprijetili su da će zaplijeniti novine a njih odvesti u Stanicu milicije. Imenovani su se pravdali da je Revija »Sandžak« uredno registrovana kod Nadležnog ministarstva Srbije u Beogradu pod br. 1289 i da je već 3 broja istu veće zaplijenila milicija u Sjenici radi provjere, te da i oni to mogu učiniti, samo da ih puste i da im ostatak revije vrate. Nakon pola sata zadržavanja jedan od milicionera je zatražio od vozača ovoga vozila benzinski bon za gorivo, a kada im je ovaj dao bon, oni su pustili imenovane da odu.

19. juni 1992. godine,

Džidić Ramiz iz sela Preočice kod Viteza BiH, nakon odsluženja vojnog roka u Prokuplju (Srbija) u trajanju od 15 mjeseci, pobjegao je iz kasarne i stigao u Rožaje. Imenovani priča da je prilikom razduženja vojne opreme jer je odslužio vojni rok zadržan u kasarni, jer ga je njegov kapetan obavestio da treba da ode u Niš a odatle sa grupom drugih vojnika iz Bosne da bude prebačen avionom za Banja Luku. U Banja Luci bi ti vojnici koji su uredno odslužili vojni rok u Srbiji bili razmijenjeni za zarobljene Srbe u Bosni. Džidić je ispričao Sandžačkom odboru za zaštitu ljudskih prava da se ne osjeća nikakvim zarobljenikom i da zbog toga nije mogao prihvatiti ovakve postupke Jugoslovenske vojske prema njemu pa je i pobjegao iz kasarne zatraživši pomoć da nekako bude prebačen svojoj kući.

21. maj, 26. maj i 26 juni 1992. godine,

Iako je zvanično rukovodstvo Srbije i Crne Gore izjavilo da od 19. maja ove godine, više nema građana niti vojske iz ovih Republika na teritoriji BiH, ipak to kako saznaje Odbor za zaštitu ljudskih prava Sandžaka, nije istina jer skoro svakog vikenda a i drugim danima kroz Pljevlja (Crna Gora), u pravcu Foče i Goražda (BiH), prolaze kolone vojnih vozila sa naoružanjem i tehnikom. Tako su viđeni vojni konvoji 21. maja, 26. maja, i 20 juna, ove godine. Rezervisti iz ovih konvoja se ponašaju nasilnički pucaju kroz grad dižući tri prsta, psujući i plašeći muslimansko stanovništvo.

20. juni 1992. godine,

Oko 6,45 časova, u kuću Toković Hilma, selo Brsjenica, opština Sjenica, došla je grupa ljudi koji su se predstavili kao izborna komisija. Tražili su da se u ovu kuću otvori glasačko mjesto i da se tu postave kutije za glasanje. Vlasnik kuće Toković je objasnio da nije saglasan da se to čini u njegovoj kući i da on, a koliko zna, ni mještani ovog sela neće da glasaju na ovim izborima jer ih smatraju nedemokratskim. Milicioner koji je bio u pratnji komisije zaprijetio je Tokoviću da će ga uhapsiti ako ne dozvoli otvaranje glasačkih mjesta. Nakon toga glasačko mjesto je otvoreno i nekoliko ljudi iz te grupe je otišlo po selu da dozovu građane na glasanje. Međutim pošto se niko nije odazvao »Komisija« je pokupila materijale i otišla oko 13,00 časova istog dana.

Juni 1992. godine,

Amra Rebronja i Azra Kurtanović, nisu uspjele da se upišu u Srednju školu »Vladimir Perić Valter« u Novom Pazaru i ako su bolje ispunjavale uslove od mnogih učenika srpske nacionalnosti. Međutim, imenovanim je rečeno da učenici srpske nacionalnosti imaju prioritet pri upisu zbog malobrojnosti Srpskog življa u Novom Pazaru. Ovo se može i provjeriti jer

XIV sandžak

nekoliko učenika Srpske nacionalnosti imaju slabiji uspjeh od Amre i Azra a upisani su u ovu školu.

22. juni 1992. godine,

U podnožju planine Rtanj kod Botjevca u Srbiji nalazi se izbjeglički logor (ili sabirni logor kako kažu Srbi), za Muslimanske izbjeglice iz Bosne i Hercegovine. Tu je smješteno oko 120 žena i djece koji su potpuno izolovani od javnosti. Žive u lošim uslovima i bez higijenskih i drugih potrebnih sredstava za normalan život. Oni traže pomoć i mole da se o njima obavijesti javnost jer su bili pošli za Makedoniju pa ih je tu zadržala milicija MUP-a Srbije i nije im dozvolila odlazak. Okolni mještani dolaze preko dana u ovaj logor i uzimaju mlade i dobro stojeće žene i vode ih da obavljaju poljske radove. Ovaj logor je tajno posjetila grupa od 6 Muslimana na čelu sa Čatić Nihadom koji živi u Sokobanji.

29. juni 1992. godine,

Osnovni sud u Foči ovjerio je izjavu br. 169/92 koju je dao izbjeglica Dedević Mušana Azem iz Foče. U izjavi stoji da Dedović ostavlja Sekulović Dušanu iz Foče u trajno vlasništvo kravu sa teletom i sijeno za kravu. Ostavlja mu jednu polovinu svojih pokretnih stvari i to: veš mašinu, zamrzivač, frižider, električni šporet, šporet na čvrsto gorivo, posude i ostale pokretne koje su u momentu odlaska Dedovića zatečene u njegovoj kući. U potvrdi stoji sa će Sekulović vratiti Dedoviću ovu imovinu ako se ovaj nekada vrati u Foču.

2. juli 1992. godine,

Oko 18,45 časova, grupa rezervista koja je prevozila na vojnom vozilu »DAIC«, ispalila je nekoliko rafala u Džamiju u izgradnji u selu Raždaginja – opština Sjenica. Ova grupa razjarenih rezervista je nakon toga ispalila rafal u pravcu seoskog izvora pitke vode gdje se tog momenta zatekla Cucak Zilka, kćerka Cucak Ibrahima. Ona je sva zagrnuta zemljom od metaka i pukim slučajem nije ubijena. Preživjela je teški šok. Inače sin imenovanog Ibrahima je kao vojnik 1991. godine, u armiji izgubio život pod nerazjašnjenim okolnostima. O ovom i ovakvom ponašanju rezervista na zahtjev mještana komanda vojske iz Štavlja kod Sjenice sačinila je zapisnik koji potvrđuje ovu izjavu.

5. juli 1992. godine

Oko 12,45 časova, milicioneri iz Berana i Rožaja spriječili su konvoj od 10 autobusa sa izbjeglicama iz Gacka, (BiH), koji je trebalo da svrati u Rožaje radi zbrinjavanja izbjeglica. Ljudi iz »Merhameta« su sve učinili da pruže pomoć ovim izbjeglicama čiji broj je bio oko 812 žena i djece i starijih ljudi, ali su to organi MUP-a spriječili i zaprijetili da ove izbjeglice ne smiju ostati na teritoriji Crne Gore već treba da idu za Makedoniju. Predstavnik »Merhameta« Enes Bećiragić priča da su izbjeglice želele da ostanu u Rožaje i da im uz put nije pružena potrebna pomoć osim što su im dati autobusi i milicijska patrola sa zadatkom da ih sprovede za Makedoniju.

10. juli 1992. godine,

Oko 10,00 časova grupa od 8 naoružanih rezervista JA došla je u selu Dužice opština Pljevlja, u kuću Hasa Bungura i uz prijetnju oružjem odvela ga u obližnju šumu u mjesto zv. Duboki Potok, gdje su ga pretukli drvenim motkama. Nakon toga odveli su ga prema mjestu Ravni i u prisustvu jednog kapetana i jednog potporučnika nastavili da ga tuku dok su se oficiri smijali. Takav tretman nastavili su sa njim i u selu Kovačeviće gdje su ga doveli a tukli su ga po nogama, rukama, leđima i prsima da nebi kako su mu rekli, mogao da puca, da bježi i da puzi. Imenovan je 17. jula ove godine, oko ponoći napustio svoje rodno selo i ostavio svu imovinu pobjegavši u Novi Pazar. Iz njega je ostalo teretno auto, četiri

putnička vozila, poljoprivredne mašine, 57 ovaca, 9 goveda, 4 konja, kao i sva ostala imovina među kojom i prodavnica mješovite robe koju je imao u svojoj kući.

10. juli 1992. godine,

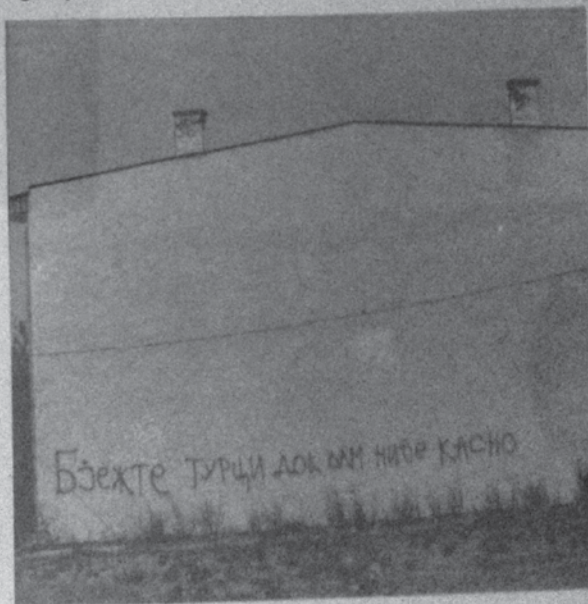
Oko 13,00 časova, kroz Prijepolje, a u pravcu Pljevalja prošao je konvoj vojnih vozila i to: 20 kamiona marke »DAIC« i oni su za sobom vukli topove i druga oružja pokrivena cirađom. U istoj koloni bilo je i 6 autobusa »Raketa« iz Užica, punih naoružanih rezervista. Ovaj konvoj je došao iz pravca Užica, a predpostavlja se da je otišao prema Foči i Gorazdu radi ispomoći SDS-u BiH i radi agresije na BiH.

16. juli 1992. godine,

Osmanović Idriz iz Novog Pazara putujući za Podgoricu dana 16. 07. 1992. godine, autobusom reg. br. NP 204-72 vlasništvo »Sandžaktransa« iz Novog Pazara, u mjestu zvanom Ribarevine – opština Bijelo Polje, prilikom pretresa autobusa od strane milicije maltretiran je i zlostavljan. Prilikom pregleda isprava putnika Osmanovića, milicija je istog odveka u obližnju baraku gdje mu je bez ikakvog razloga jedan milicioner udario dva šamara i nakon toga mu dao isprave i dozvolio da ode. Ovo su gledali svi putnici pomenutog autobusa.

12. juli 1992. godine,

Oko 16,00 časova, na putu Novi Pazar – Sjenica, kod mjesta Duga Poljana, prošla je kolona od 7 autobusa punih rezervista srpske vojske. Pet autobusa je imalo Smederevsku registraciju, a po jedan Čačansku i Titovo Užičku. Ova kolona je otišla u pravcu Sjenice, a pretpostavlja se da se radi o rezervistima koji idu na Bosansko hercegovačka ratišta radi agresije na Državu Bosnu.

PLJEVLJA: Osnovna škola »Boško Buha«

15. juli 1992. godine,

Oko 17,25 časova, u selu Vržogrnci kod Novog Pazara grupa naoružanih rezervista Srpske vojske ispalila je više hitaca u pravcu putničkog vozila kojim je upravljao Džemal Murselović, koji se uredno kretao putem. Nakon toga Murselović je zaustavio vozilo i po naredjenju pijanih rezervista pošao sa njima do komande njihove jedinice gdje su mu uzeli podatke. Prije toga rezervisti su reperirali automatske puške i rastjerali građane koji su se bili okupili na lice mjesta. Nakon uzimanja podataka i nepotrebnog maltretiranja Murselovića su pustili da ode.

Novi Pazar, oktobar 1992.

16. juli 1992. godine,

U 13.00 časova u selu Vrbovo – Jabuka, obavljena je sahrana Mosurović Vladimira (1973. 1992), koji je kako stoji u Čitulji poginuo za interese srpskog interesa u Bosni i Hercegovini. Ovo je dokaz da vojnici iz Srbije i građani SRJ ratuju u Bosni i pošlje 19. 05. 1992. godine, kada su zvanične Vlasti Srbije i Crne Gore izjavile da njihovih građana više nema u Bosni.

16. juli 1992. godine,

Hodžić Omer, Imamović Ekrem, Imamović Enes, Bečić Suad i Bečić Salem, građani Pljevalja koji su posjedovali Lične karte iz BiH, pokušali su da ponovo dođu do ličnih isprava u Pljevljima gdje im žive roditelji. Organi MUP-a su zatražili od njih da popune određene obrasce u svojoj MZ. Međutim, po povratku kući tog dana presrela ih je patrola milicije i pretukla do bezsvijesti tako da oni sada leže na postelji. Milicijom na području njihove MZ Bukovice gdje su pretučeni komanduje Grbović Dragan iz Pljevalja, koji je još od ranije poznat kao nacionalista i puvenista koji mrzi Muslimane.

11. juli 1992. godine,

Oko 12.00 časova, zajednička patrola MUP-a Crne Gore iz Pljevalja i rezervista Jugoslovenske vojske upala je u selu Bunguri MZ Bukovica, opština Pljevlja i bez ikakvog razloga odvela u obližnji šumarak grupu Muslimana i pretukla ih. Pretučeni su: Bungur Haso, Bungur Ešref, Bungur Vejsil, Bungur Džafer, Bungur Husein, Kaim Enver i Kaim Munever. Od imenovanih je traženo da priznaju da u svojim kućama drže oružje. Od udaraca je paralizovan i građanin Nazif Močević a na postelji leži i Osmo Bungur koga su takođe prebili istog dana. Mještanki Sevdin Bungur je oduzeta lovačka puška za koju je imala urednu dokumentaciju i držala je u kuću. Po brutalnostima i mučenju ovih Muslimana naročito se istakao njihov komšija Simo Barac i Radmilo Danilović oba iz MZ Bukovica. Ove ljude Vlasti nijesu uhapsile niti ih ometaju u vršenju zločina.

26. i 29. juli 1992. godine,

Predsjednik Izvršnog odbora SDA za Pljevlja tražeći pomoć od Sandžackog odbora za zaštitu ljudskih prava da se nešto preduzme u cilju sprečavanja divljanja i orgijanja izvjesnih naoružanih i ekstremnih četničkih grupa u Pljevljima. Te grupe svakodnevno pucaju iz vatrenog oružja, pjevaju četničke pjesme, provociraju Muslimane, miniraju Muslimanske objekte, premlaćuju Muslimane a sve u cilju njihovog zastrašivanja i iseljavanja iz ove Opštine. Organi Vlasti do sada nijesu uspjeli da zaustave ove paravojne grupe u njihovom divljanju. Ove horde turmaraju Pljevljima a stižu čak i do Foče, Čajniča, Višegrada, Rudog i Goražda i to obično vikendom i sebe nazivaju vikend ratnicima. Naročito su bili agresivni i divljali 26. jula u restoranu Grand vlasništvo Šabanović Rama i u kafani Gank vlasništvo Fatić Dragana u Pljevljima. Ove grupe su čak dobile legalitet u opštini Pljevlja pod firmom Srpske radikalne stranke, a data im je i prostorija za rad na istom spratu zgrade Skupštine opštine Pljevlja gdje se nalazi i prostorija SDA.

29. juli 1992. godine,

Oko 03.00 bačena je eksplozivna naprava na trgovinski objekat u centru Pljevalja, vlasništvo dvoje maloletne muslimanske djece kojim upravlja njihov rođak Čengić Keqio. Eksplozija je uništila objekat.

29. juli 1992. godine,

Oko 23.20 časova, bačena je centru Pljevalja eksplozivna naprava na prodavnicu vlasništvo Koštović Kemala. Prodav-

nica je totalno uništena u požaru koji je potom izbio, MUP nije otkrio počinioaca.

31. juli 1992. godine,

Na zasjedanju parlamenta Crne Gore narodni poslanik i predsjednik SDA za Crnu Goru Harun Hadžić je insistirao da se na dnevni red Skupštine stavi pitanje bezbjednosne situacije u opštini Pljevlja. Prijedlog je prihvaćen a poslanik Hadžić je istakao da je u Pljevljima u zadnjih nekoliko mjeseci miniran veliki broj radnji i drugih objekata čiji su vlasnici Muslimani. Poimenično je spomenuo Dževada Delića, Kerima Selmanovića, Sabine Karahmetović, Seada Demirovića, Izeta Nahodovića, kiosk vlasništvo SDA, putnički automobil vlasništvo Pljevaljskog Imama, onda Senada Mušovića, Dževada Koštovića, Mensura Muslića, Enesa Hekala, Huseina Pelidije, Meha Katane, Naila Ajanovića, Emina Ajanovića, Senada Strujića dva puta, Kemala Koštovića, Čengić Kema (dvoje maloljetno djece) i Vlahovljak Hasana.

Poslanik Hadžić je takođe istakao da se nad Muslimanskim življem u Pljevljima provodi pravi teror od strane rezervista i neidentifikovanih paravojnih grupa, koje od Muslimana traže oružje bez obzira da li ga posjeduju ili ne, tražeći od njih priznanje i povraćaj istog. Iz MZ Bukovica u opštini Pljevlja Muslimani se masovno iseljavaju iz straha od terora tako da se iz ove MZ do dana održavanja sjednice Parlamenta Crne Gore iselilo oko 60 porodica. Muslimani se iseljavaju i iz drugih dijela opština ali podaci o tome još nijesu sređeni jer ljudi bježe kriomice i noću.

Predstavnik MUP-a Crne Gore je potvrdio ove podatke poslanika Hadžića, a to su učinili i ostali diskutanti među kojima i predsjednik predsjedništva gospodin Momir Bulatović. Poslanik Hadžić je oglosio krivim Vlasti Crne Gore zbog neefikasnog rada na zaštiti Muslimanskog življa u opštini Pljevlja.

Gradonačelnik Pljevalja je jedini u Parlamentu imao suprotno mišljenje i rekao da se Muslimanima u Pljevljima ne može pomoći dok traje rat u Bosni i Hercegovini. On je okrivio Muslimane da sami sebi podmeću eksploziv, da slušaju Radio Sarajevo i da se sa simpatijama odnose prema suverenjoj Bosni i Hercegovini.

Poslanik i predsjednik SDA za Crnu Goru Harun Hadžić je na kraju tražio da organi Vlasti u Crnoj Gori pruže Muslimanima zaštitu i garantuju i obezbijede građanski mir na cijeloj teritoriji a posebno u opštini Pljevlja gdje su najugroženiji. Hadžić je na kraju pozvao Muslimane i sve građane Pljevalja da i sami koliko god mogu doprinesu miru i bezbjednosti na način što neće nasjesti na provokacije i Sikaniranja četnika i srpske crnogorskih nacionalista.

REZIME KRŠENJE LJUDSKIH PRAVA U SANDŽAKU (Informacija br. 7)

Vojno-policijski teror

- Od početka rata u Bosni i Hercegovini iz Sandžaka se iselilo više od 70.000 Muslimana.
- Iz opština Pljevlja, Priboj i Bijelo Polje iseljeno je 65% Muslimana.
- U poslednjih 5 mjeseci Pribojski SUP je izdao 4.000 putnih isprava a u toku je razmatranje još 1.600 zahtjeva.
- Od 06. 05. 1992. g. do 27. 08. 1992. g. u Pljevljima su izvršene 32 terorističke akcije na kuće, lokale i ostale objekte čiji su vlasnici Muslimani.
- U Bijelom Polju od 08. 04. 1992. g. do 01. 09. 1992. g. izvršeno je 13 većih terorističkih akcija na različite objekte čiji su vlasnici Muslimani.

177 sandžak

– U selu Sočica (Priboj) spaljene su 4 Muslimanske kuće a zabilježeno je podmetanje još 7 eksplozivnih naprava na objektima čiji su vlasnici Muslimani (zadnja 3 mjeseca).

– U naselju Luka (Priboj) 10. 03. 1992. g. na ulaznim vratima svoje kuće izboden je nožem Musliman Oparnica Salko od strane građanina srpske nacionalnosti.

– Dana 26. 04. 1992. g. u Priboju je napadnuta porodica Mehović (selo Bare) od strane porodice srpske nacionalnosti (braća Đurović).

– Dana 26. 08. 1992. g. u Sjeverinu (Priboj) ubijen je Berbo Ramo rođen 1952. g. u selu Zabrdje. Počinioci su pripadnici Bijelih orlova iz ove opštine.

– U julu mjesecu iz Medicinskog centra u Priboju nestala su dva pacijenta muslimanske nacionalnosti Čeljo Sabahudin i Šalaj Jusuf. Isti su zaklani na teritoriji Dobruna.

– U Sjenici 16. 03. 1992. g. u 12,15 pretučeno je 6 učenika muslimanske nacionalnosti od strane srpsko-crnogorskih rezervista. Isti su sve do 19 časova držani na snijegu, tjerajući ih da kopaju.

– Dana 03. 05. 1992. g. na kuću narodnog poslanika Dr. Alije Mahmutovića iz Sjenice podmetnuta je eksplozivna naprava pri čemu je kuća pretrpela znatno oštećenje.

– Permanentno nadletanje borbenih aviona vojske Jugoslavije iznad Sandžačkih naselja. Karakterističan primer je zabilježen 18. 08. 1992. g. u 21 i 40 min. i 19. 08. 1992. g. u 19 časova i 15 minuta kada su borbeni avioni brišućim letom na duplom forsažu nadleteli Novi Pazar prostrući zvuk iznad 120 decibela.

– U Sandžaku je prisutno više od 29.000 vojnika (rezervista).

– Dana 28. 08. 1992. g. u okolini Budeva (Sjenica) stiglo je 30 vojnih kamiona rezervista i 20 tenkova Jugoslovenske vojske. Iz tog sela je iseljeno muslimansko stanovništvo pod izgovorom da se vrši vojna obuka.

– Dana 30. 05. 1992. g. pucali su srpski rezervisti na automobil u kojem su se nalazili Aščerić Nuradin i Kričić BEJTO. Automobil se kretao iz pravca Tutina prema Novom Pazaru.

– Dana 31. 05. 1992. g. srpsko-crnogorski rezervisti su u selu Paljevo (Tutin) brutalno pretukli 85-ogodišnjeg Čazima Demeća zadavši mu teške telesne povrede od udaraca nožem po vratu.

– Zbog neodazivanja Muslimana na poziv u Jugoslovensku vojsku, koja učestvuje u ratu u Bosni i Hercegovini vodi se krivični postupak protiv više od 2.000 Muslimana.

– Na području opštine Novi Pazar od 01. 01. 1992. g. do 01. 04. 1992. g. izvršeno je 20 pretresa stanova od čega u 19 slučajeva kod Muslimana.

– Đerlek Azrudin i Ljuca Sabahudin nakon što su privržani za drvo pretučeni su do besvijesti od strane milicije kod Motela Ras (Novi Pazar) zbog toga što su pjevali muslimanske pjesme.

Ekonomija

– Sandžačke opštine su najnerazvijenije opštine na tlu bivše Jugoslavije.

– Tutin sa nacionalnim dohotkom od 16% Republičkog prosjeka je na posljednjem mjestu u Jugoslaviji.

– Novi Pazar je opština koja poslije Preševa ima najveći broj nezaposlenih u odnosu na broj stanovnika (96 nezaposlenih na 1.000 stanovnika, Republički prosjek iznosi 54).

– Opštini Rožaje sa većinskim muslimanskim stanovništvom oduzete su šume u iznosu od 2.000 ha i pridodate opštini Berane gdje živi većinsko srpsko-crnogorsko stanovništvo.

– Porezi i ostale državne dažbine kod privatnika u Sandžaku su i do 20 puta veće za pojedine djelatnosti od istih u Srbiji.

– U odnosu na broj stanovnika srpske opštine Kraljevo i Raška imaju 3 puta odnosno 2 puta veći broj društvenih stanova od Novog Pazara.

– U Tutinu ima 216 društvenih stanova a od toga 24,59% je u vlasništvu Srba (u Tutinu živi svega 3% Srba).

– U opštini Tutin gdje živi 35.000 stanovnika ima 40 bolničkih ležaja.

Kultura, obrazovanje i informisanje

– U Sandžaku ne postoji ni jedna viša niti visoka škola.

– U Sandžaku su ukinute pojedine struke u srednjoškolskom obrazovanju (zdravstvo, pedagogija...)

– U školama je zabranjena upotreba latiničnog pisma i bosanskog jezika. Iz tog razloga sa radnog mjesta profesora jezika i književnosti s posla je izbačen Ujkan Eminović iz Tutina po odluci direktora osnovne škole «Aleksa Šantić» (odluka broj 41/1 od 02. 04. 1992. g.).

– U nastavnim planovima i programima osnovnog i srednjeg obrazovanja nije zastupljeno učenje muslimanske istorije, književnosti, umjetnosti.

– Od 245 autora u osnovnom obrazovanju 238 su Srbi, 4 Muslimani i 3 Albanci.

– Od 132 autora u srednjem obrazovanju 129 su Srbi, 2 Albanci i 1 Persijanac.

– Od ove školske godine prosvetni radnici moraju potpisivati lojalnost Republici Srbiji da bi zadržali svoja radna mjesta.

– U osnovnim i srednjim školama u najvećem broju slučajeva direktori su Srbi. Tako npr. na području opštine Prijepolje od 13 osnovnih i srednjih škola samo u dvije su Muslimani, a u Tutinu u kojem živi 97% Muslimana u 3 škole su direktori Srbi a u jednoj Musliman.

– U školama u opštini Tutin uče se samo 2 strana jezika i to: ruski u 99 odeljenja sa 2.502 učenika i francuski u 8 razreda sa 252 učenika. Engleski, nemački... se ne izučavaju.

– Sva javna glasila (lokalni listovi i 4 lokalne radio stanice) su pod kontrolom režima vladajuće stranke. Direktori i urednici javnih glasila su Srbi.

Ustavno – politička prava

– Zabrana upisa u knjigu građana za Muslimane koji se doseljavaju. Npr. u Novom Pazaru ima 12.000 takvih lica.

– Zabrana sticanja državljanstva povratnicima iz Turske.

– Zakonom o prometu nekretnina Muslimani ne mogu kupovati nekretnine (kuće, zemljište) bez saglasnosti Republičke komisije pri Skupštini Srbije.

– Zakonom o lokalnoj samoupravi Skupštine opština ne mogu promijeniti naziv naseljenog mjesta, ulice... bez saglasnosti odgovarajućeg Ministarstva Republike Srbije.

– Zakonom o teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije, Sandžak je izdijeljen na dva regiona tako da u njima Muslimani čine manjinu.

– Nijedan od sandžačkih gradova nije centar regiona.

– Na prijedlog Republičkog javnog tužioca pokrenut je postupak za zabranu rada Stranke Demokratske Akcije koja okuplja Muslimane. Postupak traje od decembra 1991. g.

– Muslimansko dobrotvorno Društvo «MERHAMET» po odluci Republičkog sekretarijata od 31. 03. 1992. g. nije registrovano.

– Zbog političke aktivnosti i nacionalne pripadnosti s posla je isterana, od početka ove godine, na području Sandžaka 371 lice muslimanske nacionalnosti (prof. Ujkan Eminović, Bisera Džidić – novinar urednik, Mujo Šukić – političolog, Hasid Dreković – dipl. pravnik, Esad Lolinac, Đerlek Etem, Selmanović Besim... rukovodeći kadar).

Novi Pazar,
10. 09. 1992. g.

Novi Pazar, oktobar 1992.

SANDŽAK
MEDIA